

Dolenjski list

GLASILO OSVOBODILNE FRONTE DOLENJSKIH OKRAJEV

TEDNIK ZA POLITICNA, GOSPODARSKA IN KULTURNA VPRAŠANJA

LETO II. — ŠTEV. 51.

NOVO MESTO, 21. DECEMBRA 1951

ČETRTLETNA NAROČNINA 75 DIN

IZHAJA VSAK PETEK

Naša armada - trden branik socialistične Jugoslavije

Deset let bo minilo jutri, odkar je bila po sklepu Centralnega komiteja Komunistične partije Jugoslavije ustanovljena naša Prva proletarska brigada, prva regularna enota naše vojske. Vsako leto praznujejo naši narodi ta dan kot dan ustanovitve svoje oborožene sile.

»Izkušnje borbe v Srbiji so pokazale, da je treba oboroženo vstajo razvijati ne le v širino, v množičnost, to je kvantitativno, temveč tudi kvalitativno. Pokazalo se je, da je potrebno preiti k formiranju pravih vojaških enot, ki bi bile sposobne, da zapustijo svoje ozemlje in se bojujejo povsod, kjer koli bi jim bilo ukazano.»

Tako je poročal med drugim v svojem referatu tovariš Tito na V. kongresu KPJ o ustanovitvi Narodnoosvobodilne vojske, s pomočjo katere je naša Partija lahko že med vojno reševala ne le vprašanje uspešne borbe proti okupatorjem, marveč tudi vprašanje oblasti — vprašanje zmage nad reakcijo, vprašanje ustanovitve nove Jugoslavije.

Naša Prva proletarska udarna brigada je bila ustanovljena v tistih grozljivih dneh, ko je Evropa ječala pod najhujšim jarmom fašističnih nasilnikov in ko je ves svet trepetal v bojazni, da je za vedno ugasnilo sonce svobode. Hitlerjeve in Mussolinijeve bande in tolpe soldateske njihovih evropskih hlapcev so stale pred vrati Moskve in Leningrada. V srcu podjarmljene Evrope pa se je vzdignila Jugoslavija pod vodstvom svoje Komunistične partije v herojski boj s sto in tisočkrat močnejšim sovražnikom in visoko dvignila zastavo svobodoljubnega človeštva. Ne samo zase — za svobodo vsega naprednega sveta je razplamtevala vstaja naših narodov in krepila vero v pravico in zmago poštenja nad nasiljem. To so bili trenutki, dnevi, tedni in leta najstrohtnejših naporov, nadčloveškega trpljenja in borb naših narodov proti fašističnim osvajalcem.

Sklep vodstva naše Partije o ustanovitvi Prve proletarske brigade je bil revolucionaren, daljnoviden in zgodovinsko utemeljen sklep. Ustrezal je takratnemu vojnopolitičnemu stanju v svetu, razmahu in moči naših množic, njihovega narodnoosvobodilnega gibanja in prizadevanja, da bi vse sile ljudstva vključile v eveti boj proti okupatorjem in za pomoč Rdeči armadi, ki je takrat nosila glavno breme vojne.

To dokazuje, da so se naši narodi, naš delavski razred pod vodstvom naše Partije in tovariša Tita dosledno ravnali po nauku marksizma-leninizma, ki nas uči, da delavski razred ne more revolucionarno spremeniti družbenega reda in se obdržati na oblasti, če ne organizira novih revolucionarnih oboroženih sil, ki bodo trdna opora v revoluciji priporjenih zmag. Samo doslednemu revolucionarnemu stališču vodstva naše Partije je treba pripisati, da je Jugoslavija edina izmed dežel okupirane Evrope v drugi svetovni vojni izkoristila ugodni vojnopolitični položaj in izšla iz vojne z organizirano, revolucionarno oblastjo in revolucionarno, pravo ljudsko vojsko. Saj je Partija že pred vojno, ko je bila vojna nevarnost blizu, dala komunistom in komunistični mladini navodila, naj se uči uporabljati orožje in vojaške spretnosti, začela je osvajati pozicije Partije v vojski, navajala žene in dekleta k bolničarskim tečajem itd.

Takoj po napadu fašistov na našo deželo, ko so odpovedale vse stare, ljudske stranke in pokazale svojo gnobilo z izdajalsko vladno vred, je začel Centralni komitej KPJ z vrsto političnih in organizacijskih ukrepov pripravljati oboroženo vstajo, hkrati pa je pozval vse jugoslovanske narode na neizprosno borbo proti fašističnim okupatorjem in njihovim hlapcem, domačim izdajalcem. CK Partije je takoj poslal v vse kraje naše dežele svoje kadre, da bi organizirali vstajo, sam Centralni komitej pa je stopil na čelo vseljenskega upora kot vojni »Glavni štab narodnoosvobodilnih in partizanskih odredov narodov Jugoslavije».

Pod vodstvom Partije in tovariša Tita, vrhovnega komandanta oboroženih sil naše domovine, je vseljenska vstaja zagorela kakor silen požar v vseh krajih

Jugoslavije. Neprestano se je širila oborožena borba proti okupatorjem; ljudstvo je dajalo za svojo, pravo ljudsko vojsko,

nenehno pomnoževali. Med odločilnimi bitkami v Stalingradu in El Alameinu so naše enote vezale na Balkan 36 nacifa-

Pešadijske enote JA na lanski prvomajski proslavi v Beogradu

vse — do zadnjega koščka kruha, obutve, obleke, živino, vozila, bilo je s svojo partizansko vojsko eno. Partija in tovariš Tito sta razvijala in krepila partizanske vrste. Partija je prepletala bit naše vojske, njene organizacije so ideološko in politično zajele in zajemajo pod svojo zastavo slehernega pripadnika vojske, od ustanovitve prvih partizanskih odredov, pa vse do danes. Naša vojska je bila zato ne le vojaška, temveč tudi velika politična sila, ki je aktivizirala ljudske množice za oboroženo borbo, tolmačila in pojasnjevala linijo in smotre narodnoosvobodilne borbe ter pomen nove ljudske oblasti.

V vojaškem pogledu je dala naša vojska za zmago zavznikom ogromno. Vezala je na Balkanu od začetka do konca vojne velike nemške in italijanske fašistične sile ter jim zadala občutne izgube. Za razbitje stare jugoslovanske vojske so v letu 1941. potrebovali fašisti 21 divizij (360.000 vojakov); ob koncu leta 1941 pa so morali postaviti proti naši Armadi že 510.000 vojakov, pozneje pa celo 700.000 vojakov. Po kapitulaciji Italije so postavili Nemci proti naši Armadi 23 divizij, ki so štejele okrog 480.000 vojakov; leta 1944 pa so morali poslati na naše bojišče še eno divizijo, en samostojen korpus in 20 samostojnih polkov.

Fašistični okupatorji so hoteli zlomiti voljo naših narodov po svobodi z različnimi velikimi ofenzivami in nepreglednim nasiljem, vendar niso uspeli. Nasprotno — imeli so velike izgube. V sedmih ofenzivah je imel okupator 132.032 mrtvih in 25.625 ujetih, v vsej vojni pa je bilo na našem bojišču 447.000 mrtvih in 559.434 ujetih vojakov in oficirjev. Naša vojska je zaplenila in uničila 4630 sovražnih topov, 13.395 mitraljezov, 31.819 puškomi-traljezov, 590.984 pušk, 7149 minometalcev, 309 letal, 928 tankov, 20.022 motornih vozil in 362 milijonov 900.000 nabojev za puške poleg vrste drugega vojnega gradiva, orožja, opreme in podobno.

Med vojno so operacije naših brigad in divizij onemogočile fašistom, da bi imeli na Balkanu zanesljivo oporišče za operacije proti Vzhodu in Sredozemlju. Naša vojska je primorala Nemčijo in Italijo, da sta imeli skozi svojo vojno v Jugoslaviji velike sile in da sta jih morali

ističnih divizij, med izkrcavanjem angloameriške vojske na Siciliji in v Italiji pa 39 divizij, ki bi sicer bile v bojih proti zaveznikom, tako pa so bile zaposlene v velikih bojih v IV. in V. ofenzivi. Naša vojska je bila eden izmed važnih pogojev za zlom nemške nacistične vojske, pa tudi eden izmed odločilnih pogojev za zlom fašistične Italije. V zaključni ofenzivi aprila in maja 1945. je naša vojska obkolila in popolnoma uničila vso nemško balkansko skupino in osvobodila vso našo domovino s Slovenskim Primorjem, Trstom in Koroško.

Tako se je ustanovila, organizirala in borila naša slavna vojska v najtežavnejših dneh druge svetovne vojne. Pravilno in revolucionarno stališče naše Partije s tovarišem Titom na čelu je omogočilo, da se je razplamtel pri nas ljudska vstaja.

To dosledno in revolucionarno stališče pa ni bilo všeč nakleptom popravljačev marksizma-leninizma v vodstvu CK VKP(b). Naš CK in tovariš Tito sta učila komuniste in jugoslovanske narode, da je v vojnih časih najvažnejša naloga upostavitve revolucionarne vojske in ljudske oblasti. Oboje pa Sovjetom v Moskvi ni

bilo všeč. Že medtem, ko smo krvaveli in si v ognju in krvi ustvarjali svobodno domovino, so barantali na tihem za našo samostojnost ter si delili naša ozemlja na vplivna področja. Voditelji Sovjetske zveze so pokazali, da eno govore, a drugo delajo. Pijani slave izza vojnih let in zmag so mislili, da bodo s hrupno resolucijo Informbroja preslepili in omajali jugoslovanske narode, jih ločili od državnega in partijskega vodstva in ustvarili v Jugoslaviji sovjetsko kolonijo. Toda — kar jim je uspelo na Poljskem, Češkem in drugje v vzhodni Evropi — se jim je v Titovi Jugoslaviji sesulo v prah. Resnica o Jugoslaviji je prodrla v svet. Kakor strašen sodnik je pred tedni naša obtožba pred Organizacijo združenih narodov pokazala znova vsemu svetu, da z voditelji SZ ne mislijo na mir.

Vzporedno z razvojem naše vojske se je v oboroženi vstaji razvijala tudi naša ljudska oblast. Pravilni medsebojni razvoj in delo naše vojske in ljudske oblasti je omogočil, da so oborožene sile vstajale iz partizanskih odredov hitro prerasle v redno vojsko, omogočil je vztrajno in neizprosno vojno proti okupatorjem in domačim izdajalcem ter zagotovil zmago ljudski oblasti že med vojno, po vojni pa obnovi in nagel prehod k socialistični graditvi. Kakor med vojno so po njej pripadniki JA svojem ljudstvu na nešteto delovnih akcijah v obnovi in planskem gospodarstvu znova in znova dokazovali ljubezen do domovine.

Ustanovitev naše ljudske vojske in ljudske oblasti v štiriletni revoluciji in borbi očitno kaže globok ljudski in revolucionarni značaj naše vojske. Vojska in ljudska oblast — to sta dve največji zmagi naših delovnih ljudi. Ti dve pridobitvi pa sta, kakor je dejal tovariš Edvard Kardelj na V. kongresu KPJ: »eno in isto: ljudska oblast in njena oborožena sila oziroma oborožena sila ljudstva, brez katere bi ljudstvo ne moglo biti na oblasti.»

Naša vojska je bila med vojno in po njej glavna opora Partije za rešitev na-

cionalnega vprašanja. V resnici je bila in je naša Armada kovač bratstva in enotnosti jugoslovanskih narodov, bila je in je, kot pravi tovariš Tito, »Sejalec bratstva in enotnosti».

V vojni ustvarjalec srečne bodočnosti, v miru graniten branik graditve socialističnega gospodarstva in reda — taka je naša Armada. Njen globoko ljudski značaj ji je natančno in za vedno nakazal njene socialistične domovine. Ni sile, ki bi v Titovi Jugoslaviji mogla ločiti vojsko od ljudstva in narobe.

Naša Partija in država ima to veliko in slavno, čeprav težavno nalogo, da sta pionirja borbe za zmago načela enakopravnosti med socialističnimi državami, brez katerega ni nadaljnje poti socializma, niti demokratičnega gibanja na splošno. Naša Jugoslovanska armada, ki čuva varnost meja socialistične domovine, pa je v tej luči ne le važen činitelj notranjega življenja, marveč tudi nadaljnje borbe naprednih sil in garant miru v svetu.

Zaman izzivajo na naših mejah sovjetski opričniki, zaman nas obrekujejo sovražniki na Vzhodu in Zapadu. Svet je spoznal vrednost nove Jugoslavije in iz dneva v dan bolj ceni naše napore za očiuvanje miru. Borci in oficirji naše armade so z vsem našim ljudstvom čvrsto ob svoji Partiji in tovarišu Titu. Vsi kot eden so pripravljeni storiti vse, da ohranimo našo svobodo in pridobitve naše revolucije. Naša ljudska vojska se zaveda, da je socialistična armada, ki ne bo nikoli nikogar ogrožala, ki pa bo vedno budno pazila na mirni razvoji svoje ljubljene dežele in pred vsakomur branila graditev socializma v naši državi.

Naj živi 22. december — dan naše slavne Armade!

Naj živi naša svoboda in neodvisna socialistična domovina FLRJ!

Naj živi naš vrhovni komandant — ustvaritelj naše Armade — maršal Tito!

Revolucionarna armada in nova ljudska oblast sta rastle med borbo vzporedno. — Na sliki: skupina partizanov Kolijskega odreda s člani rajonskega odbora Stari trg ob Kolpi (fotografirano v maju 1942. leta v Zagorcu)

Frontne organizacije naj postanejo demokratično torišče vsega našega političnega življenja

Po III. kongresu OF Slovenije se je v četrtek 13. decembra prvič zbral Glavni odbor OF Slovenije v Ljubljani na prvo zasedanje. Zborovanje je začel podpredsednik IO OF Jože Rus in pozdravil člane Glavnega odbora, nato pa je imel sekretar IO OF Slovenije tov. Miha Marinko daljši referat o nekaterih aktualnih gospodarskih in političnih vprašanjih.

Tovariš Miha Marinko je med drugim dejal, da se v našem gospodarstvu že čuti zelo vzpodbudni znaki solidnega utrjevanja. Vedno bolj prehajamo iz starega administrativnega planiranja in razdeljevanja na osnovno gospodarskega računa v proizvodnji; čedalje bolj se povsod uveljavlja gospodarska dejavnost po zakonu ponudbe in povpraševanja. Občutno padajo cene kmetijskih pridelkov in industrijskih izdelkov, vera v denar narašča, vedno manj pa je tudi mrzličnega hlastanja po blagu in strahu, da bi tega ali onega zmanjkalo. Seveda bo treba še marsikaj urediti za nadaljnjo utrditev gospodarstva. — Nadalje je tov. Marinko podčrtal, da se moramo vsi navaditi gledati poedine ukrepe v gospodarstvu, poglobljanje in razvijanje socialistične demokracije kakor tudi notranje politične pojave v razumljivi medsebojni povezanosti. Gledati jih moramo kot eno samo celoto. Noge neopredne težave izvirajo od tod, ker gospodarstva in politični kadri premalo pojasnjujejo naše smotre.

Pred uvedbo novega finančnega sistema, je poudaril tov. Miha Marinko, je nujno potrebno, da do največjih možnosti omejimo podlago za špekulacijo. Za ta prehod so dani pogoji v davčni politiki, v politiki cen industrij-

skih izdelkov, v politiki spremenitve sestave potrošnje plačilnega fonda in v dosegi pravilnejše razdelitve potrošnje narodnega dohodka. Vse to mora dati vzpodbudo za čim večjo proizvodnjo kmetijskih pridelkov. Vse naše gospodarske osnove prinašajo bistvene spremembe tudi našemu kmetijstvu.

Ko temeljito odpravljamo ostanke administrativnega načina gospodarjenja, je dejal tovariš Marinko, odkrivamo celo vrsto primerov, da so poedinci in skupine uživale nepravilne prednosti, ki so v nasprotju s temeljnimi načeli socialističnega nagrajevanja. S pobijanjem takih nepravilnosti in teženj se je treba hkrati boriti z vsemi silami tudi proti zlaganim principom nekaterih, ki zahtevajo za vse enake nagrade, češ da imamo vsi enake potrebe. Taka naziranja je treba odločno odklanjati in neprestano pojasnjevati, kako nujno je dosledno urvanje načela nagrajevanja po zaslugi.

Tovariš sekretar je nato opozoril, da v naših organizacijah mnogo premalo spremljamo zunanje politične dogodke. Opozoril je, da zunanja reakcija naravno računa na neke naše notranje probleme. Delovanje sovražnikov se je v resnici na splošno poživilo. Proti povečani aktivnosti reakcionarne dela klera moramo n. pr. postaviti našo trdno politično enotnost in trdnost vseh naših organizacij, povečati moramo njihovo sposobnost, odkrivati vsako kakor koli prikrito rovarjenje klera in špekulantov in ga z mobilizacijo množic paralizirati.

V zvezi s pojavi mlačnega in negativnega razpoloženja in napačnega razlaganja naše demokracije je tovariš Miha Marinko med drugim poudaril

potrebo po kritiki vsega negativnega; bistven element naše demokracije kot gonilna sila našega razvoja je prav kritika vsega škodljivega. Ta kritika je nujen sestavni del in eno osnovnih sredstev naših naprednih sil.

Nadalje je tov. Marinko govoril o reorganizaciji ljudskih odborov, ki prinaša s seboj tudi potrebo po novih oblikah in načinu povezovalnih oz. vodstvenih organov Fronte v okviru predvidenih občin. Na teh organih Fronte bo stonelo vse politično in organizacijsko delo ter pobuda za neposredne volitve, ki bodo sledile sprejetju zakona o občinskih ljudskih odborih.

Končno je pred zaključkom referata tov. sekretar opozoril, da bi bilo koristno in začelno, da bi osnovne partijske organizacije prenesle večji del svojega množičnega političnega dela na teren frontnih organizacij, kar bi pomagalo odpravljati sektaške ozkosti in pripomoglo k dejanski široki politični aktivizaciji našega frontnega članstva. Za obdelovanje vseh splošno ekonomskih in družbenopolitičnih problemov je torišče v frontnih in drugih množičnih organizacijah. V tem pogledu ni načelnih in programskih razlik med Partijo in Fronto. Stremeti moramo, da frontne organizacije postanejo široko demokratično torišče vsega našega družbenega političnega življenja in aktivnosti naših delovnih množic.

O kmetijskem združništvu je na zasedanju govoril tovariš Viktor Avbelj, predsednik Sveta za kmetijstvo. — Po končani diskusiji je predsednik tov. Josip Vidmar dal na glasovanje resolucijo zasedanja Glavnega odbora OF, ki je bila soglasno sprejeta. (Resolucija je bila objavljena v nedeljskem Slov. Poročevalcu dne 16. decembra.)

Tankisti v defileju

Občina - resnična družbena skupnost

prebivalcev zaokroženega področja

Razpravljanja o občinah je bilo v zadnjih tednih na Dolenjskem kar precej. Ljudje pozdravljajo občine kot novo obliko najnižjih upravno-teritorialnih enot ljudske oblasti; o tem so največ razpravljali zbori volivcev — čeprav so bili ponekod šibko pripravljani — pa tudi občni zbori in množični sestanki članstva Fronte, ki so bolj ali manj dotikali tega važnega vprašanja. Premalo so sodelovali — vsaj po dosedanjih poročilih — pri razpravljanju o vsebini in področjih predvidenih občin sindikati s svojim članstvom. Povsod tam pa, kjer zbor volivcev ali množični sestanki politične organizacije nista bila dobro pripravljena, pa so se ljudje raje kot na slabem sestanku več pomenili o občinah kakole doma, pa v gostilnah in zidanih — po lepi, stari navadi Dolenjcev ob polju in dobri malici. Nanesla je beseda na to in ono.

Dobronamernemu razpravljanju se je ponekod zaradi nevednosti pritaknilo to in ono, kar z novimi občinami nima prave skupne. Drugačnja je slika seveda tam, kjer so ostanki preživeli skupin vaških močevcev namerno vnesli v razpravljanje o občinah svoje brihne opombe, češ »... zdaj se pa zares vidi, da gremo nazaj na staro. Celotno občino nam vračajo, pomislite, občine!! Kirar v Klenovniku je »na lastne oči videl angleške avione svetle barve, ki so leteli proti Zburam in Škocijanu« in se mu je srce tako stisnilo, da je javno začel govoriti, da ne bo več član OF, češ, saj bodo »prišli Angličje in potem člani OF ne bodo več upoštevani...«

Stari zapečkarji, bivši župani, ki so med vojno vneto pomagali županovati tudi pod okupatorjevo palico, pa cerkveni ključarji in nekateri bogati kmetje, ki od leta 1945 niso niti nič kaj več zadovoljni, so s pravilico o »starih časih« privlekli na dan še enkrat vse tiste zaprta obljube, s katerimi naši žalostni reaktorji že leta in leta mažejo sebe in tiste, ki jim še verjamejo. V pravilico o »starih časih« spada seveda tudi »stara občina«.

Navajeni smo pošteno pogledati stvarjem v oči takim, kakršne so. Prav nobenega vzroka ni, da naša oblast ne bi ljudstvu povedala vsega, kar ga mora zanimati. Izjema so seveda samo državne tajnosti, pa še te le zaradi tega, kot je nekdo dejal tovariš Tito, da zanje ne bi zvedel sovražnik. Razpravljanje o občinah se razvija zelo široko in svobodno, kakor smo to navajeni delati vedno in povsod, kadar gre za velike in pomembne odločitve, ki jih zahteva nenehen razvoj naše socialistične graditve. Pri nas ne gre za nekakšno »popravljanje« ukrepov, ki so bili n. pr. dobri pred letom dni ali še prej, ne gre — po domače povedano — za kranje vsebine našega velikega dela graditve ljudske oblasti. Gre nam le za to, da s potrebnimi spremembami dokazujemo višjo stopnjo, ki smo jo že dosegli v borbi za socializem. Tudi te spremembe same pripravljajo tla novim spremembam, ki bodo potrebne z rastočo socialistično zavestjo naših delovnih množic.

BO OBCINA RES »STARA OBCINA« ALI LE VEČJI KLO?

Kar na kratko povemo: ne eno ne drugo ne bo! Stare občine so bile sredstvo, s katerim so mestni in vaški močevci uresničevali svoje kliskarsko, strankarsko politiko. Kdor je bil na »oblasti«, je žrl druga in ga tlačil k tlem. Od starih občin so imeli korist samo kapitalisti, ki so na najrazličnejše načine prav s pomočjo občin dobivali razne ugodnosti, gradbena dovoljenja, zmagovali na licitacijah in bogateli na račun revnih slojev. Liberalci in klerikalci so se v občinskih odborih dajali za stolce in obljubljali ljudem nebesa na zemlji, ko pa so po volilnih golažih zasedli položaje, je od obljub ostal ljudstvu le še — prazen papir. S takimi občinami in z vsvo drugo navlako, ki so jo nekdanji režimi vnesli v svoj način »vladanja«, nečemo danes seveda imeti prav nobenega opravka.

Krajevni ljudski odbor je pridobitev naše revolucije. Je organ ljudske oblasti, ki je pravzaprav od leta 1945 dalje še vedno ohranil značaj narodnoosvobodilnih odborov iz za let vojne. Njegova na-

loga je bila med vojno in po njej predvsem v tem, da je pridobival ljudi za uresničevanje številnih dobrih nalog pri graditvi nove države. Veliko število takih obdobjev je bilo potrebno zato, da so bili čim bliže, takorekno sredi ljudstva. V prvem povojnem času je bil nujen tak način gospodarjenja, da smo zaradi obnove in splošnega pomanjkanja številnih surovin morali upravljati gospodarstvo strogo iz večjih središč. To se je poznalo seveda tudi v delu ljudske oblasti. Kar pa je bilo takrat nujno, je danes odveč. Vrsta novih ukrepov, posebno tistih v zadnjem letu, postavlja naše gospodarsko življenje in delo državne uprave na podlago čedalje večjega samoupravljanja. Pa še nekaj: odpadli so skoraj vsi obvezni odkupi, garantirana preskrba in razdeljevalni način dela sploh! Državno upravo moramo pomeniti, najnižjim oblikam upravno-teritorialnih enot pa dati tudi vsa finančna sredstva, da bodo lahko široko razvijale gospodarsko, socialno in kulturno rast svojega področja. Za take naloge nam je področje sedanjega KLO premajhno.

NAS SMOTER: SAMOUPRAVA DELOVNIH MNOŽIC

»Perspektiva naše nadaljnje socialistične graditve pomeni samoupravo delovnih množic. V tej perspektivi naj zato občina predstavlja tisto najnaravnostno skupnost na zaokroženem področju, ki bo omogočala razvoj občine v resnično družbeno skupnost... Zato seveda ne pomeni prisvojitve tradicionalnega imena občine — kakor so nekateri navno ali pa zlonamerno označevali — povratek na stari čas, ampak nasprotno: ustanavljanje občin je odločen korak naprej v naši socialistični graditvi in pomeni zagotovitev tistih osnov, ki bodo ustvarjale bodočo družbeno skupnost v takih teritorialnih enotah, ki bodo imele najboljšje pogoje za to.«

Tako je nakazal naš cilj tov. dr. Marjan Breclj, predsednik Sveta za zakonodajo in izgradnjo ljudske oblasti na IL zasedanju Ljudske skupščine LRS pretekli teden v Ljubljani, ko je govoril o pripravah za reorganizacijo ljudskih odborov in za spremembo upravno-teritorialne razdelitve Slovenije.

V tej luči dobiva predlog za reorganizacijo ljudskih odborov seveda popol-

noma drugačno vlogo od tistih govorik, ki so se v dolenjskih okrajih marsikje pojavile v zvezi z novimi občinami. Ponovimo na kratko: niti vloga starih občin, niti dosedanje delo KLO se ne more primerjati z vlogo bodočega občinskega ljudskega odbora. Lahko trdimo, da bo skoraj 90 odstotkov vseh nalog, s katerimi se srečuje povprečni državljan, zdaj na občinah. Ne bo več tolikšnega tekanja na okrajne odbore in celo na ministrstva; polnomočja občin na področju krajevnih in splošnih nalog bodo veliko širša kot so jih doslej imeli naši KLO. Občina bo v resnici gospodarsko, politično in kulturno središče zaokroženega področja. Reševala bo številna vprašanja lokalnega gospodarstva, komunalnih naprav in potreb krajev, ki jih bo združevala, ustanavljala bo podjetja, skrbeti bo morala za zdravstvo, prosveto, za rast zadrugišnja, kmetijskih panog, skratka — v veliko večji meri kakor doslej bo v celoti reševala družbeni plan svojega okolisa in gradila v okviru zakona vedno hitreje in uspešneje komunalno in splošno lokalno gospodarstvo. Občine bodo lahko v okviru predpisov razpisovale krajevne davčnice, lahko pa bodo v izjemnih primerih najemale tudi posejla, češar doslej KLO niso mogli. Vse to in še marsikaj govori odločno o tem, da je ustanavljanje občin odločen korak naprej v naši socialistični graditvi.

»Vračanje na staro«, ki je zraslo v pobožnih željah reakcionarnih ostankov ljudi, ki so izgubili v NOB nekaj tako močnega vpil na vasi, je torej v resnici samo pobožna želja. Ves naš razvoj govori o tem, da gremo naprej in da nam nove oblike dela služijo samo zato, da laže in hitreje ustvarjamo vse tisto, kar delovno ljudstvo še potrebuje. Na nič starega, kar je bilo slabo, se ne vračamo; iz preteklosti jemljemo samo tisto, kar je bilo tudi takrat dobro in je danes za sodobnost sprejemljivo.

Redki posamezniki, ki so ob govorikah o »starih občinah« že izvlekli iz skrinj po naštalnu dišeče županske sukne in začeli, kakor n. pr. v Škocijanu in okolici, sanjariti o zopetnih stolčkih v novih občinah, pa so s svojimi govorikami in »predvolilno propagando« potrdili samo to, da se niso še vedno ničesar naučili iz velikega zgodovinskega obdobja, v katerem je rasla, zmagovala, se utrjevala in se nadalje krepi naša ljudska oblast. Za oblast delovnih ljudi socialistične Jugoslavije pa pota nazaj ni.

Dolenjska ob 22. decembru

S kresovi, okrašenimi vasi, trgi in mestih, bakladami, razstavami in številnimi prireditvami se pripravljajo dolenjski kraji na jutrišnji praznik oboroženih sil — naše slavne Jugoslovanske armade.

V Novem mestu bo v petek zvečer ob pol 8. uri velika baklada, na kateri bodo sodelovale enote JA s članstvom vseh množičnih organizacij. Po bakladi pa miting na Glavnem trgu. Ob osmih zvečer bo v Domu JA slavnostna akademija, posvečena Dnevu JA. 22. decembra homo obiskal grobove padlih partizanov in položili vence, popoldne pa bo bogat folklorni spored na stadionu v Kandolji. Zvečer velika zabava v Domu JA.

V Kočevju bodo slavnostne proslave Dneva JA v vseh krajih. V Jurčevju pri Ribnici bodo mladinci priredili mimohod obveznikov predloške vzgoje, nato pa bo tek na 200 metrov. V Ribnici bo prebivalstvo priredilo skupno proslavo z vojsko, nato pa bo šahovsko tekmovanje med mladinci in garnizijo JA. Šahovska tekmovanja bodo tudi v Suroju, Zigmariču in Zamostcu.

V Ribnici, Kočevski reki, Onaku, Moziju, Banji Loki in Loškem potoku bodo zvečer zagoreli kresovi. — 22. decembra bodo krajevne organizacije Zveze borcev podelile blivšim borecem in aktivistom odklovanja, mladincem, rojeni leta 1935., pa bodo na slovesen način sprejeli v vrste predvoljske vzgoje.

Rakšen je ameriški kapar in do kod je prodril v Beli krajini

Sadijari večinoma že poznajo ameriškega kaparja. Nekateri ga še vedno za manjšejuje z drugim škodljivcem na sadnem drevju. To se dogaja posebno v predelih, kjer se je kapar šele pojavil, ali pa ga sploh še ni. Namen imam kratko opisati ameriškega kaparja, da bi ga vsak sadijar lahko takoj spoznal, če se pojavi na sadnem drevju.

Ameriški kapar spada v grupo ščitastih uši. Tukaj razlikujemo eljvino ščitasto uš ali slivinega kaparja, jabolčno šči-

tno uš (ki je podobna vejici v stavku), navadno ali škodljivo uš na jablanah in hruskah in ameriškega kaparja — uš San José (imenovana po kraju San José v Kaliforniji, od koder je prenešana v Evropo). Ščitastih uši je poleg naštetih še več vrst, toda imenovane so najbolj najnevarnejše. Značilna za te uši je ščitik, ki prekriva nežno, 1—2 milimetra veliko telo, in ga varuje pred sovražniki in vremenskimi nepravilnostmi. Spoznala bi se vrsta po ščitku, v nekaterih primerih pa po uši.

Ščitik ameriškega kaparja ali ameriške ščitaste uši je zelo majhen (velikost 1—2 mm) za razliko od ostalih ščitastih uši, kjer je ščitik nekoliko večji. Ščit odrasle uši je sivkaste barve, ob robu nekoliko temnejši, v sredini pa svetlorumenkasto-rjave barve. Natančen pregled pokaže, da je sestavljen iz treh kolobarjev. Ščit ličnik je manjši, v začetku bele barve, potem rumenkasto rjav in nato temno siv. Ameriški kapar se najraje naseli na mladih vejicah, na plodovih in na listju. Najlaže spoznamo, če je na drevesu kapar, po rdečih pegah v bližini muhe. Vendar pa so tudi te pege varljive, kajti lahko so različnega izvora. Ako je pege na plodu povzročil kapar, mora biti v sredini pege sivkasti ščitik. O tem se prepričati, če z nožem povlečemo po rdeči pegi in pri tem dvignemo ščitik, pod njim pa bo ostala bela lisa. Neredko se pod ščitkom najde rumena uš.

Na vejicah je kaparja malo težje opaziti, ker ima ščitik varovalno barvo in ga je težko ločiti od skorje. Vendar pa bo malo natančnejši pregled tudi tukaj kmalu odkril škodljivca.

Kakor že rečeno, se kapar najraje zdrži na mladih vejicah, kjer se včasih tako razmnoži, da tvorijo ščitki skorjasto prevlako. Iz vejice sesa uš hrano. Vejica se začne sušiti, to se nadaljuje na drevesu in v primeru močnega napada se posuši celo drevo. Zaradi tega je ta škodljivec zelo nevaren, ker se naglo množi in drevo lahko v nekaj letih propade.

Proti temu škodljivcu se moramo zato

Generalna skupščina OZN je sprejela našo pritožbo prot ZSSR

Najvišji organ OZN — Generalna skupščina — je na svoji seji 14. decembra z ogromno večino sprejela resolucijo, ki jo je predložila naša delegacija v zvezi z odnosmi Jugoslavije do Sovjetske zveze in njenih zaveznic. Od 54 delegacij je za našo resolucijo glasovalo 47 delegacij, dve sta se vzdržali glasovanja (Perzija in Afganistan), 5 delegacij držav sovjetskega bloka pa je glasovalo proti.

Ta zmaga in mednarodno priznanje naši delegaciji je v popolnem skladu s težnjami milijardnih narodov vsega sveta, ki obsojajo napadalnost, pa naj prihaja ta s katerekoli strani. V Organizaciji združenih narodov vidijo vse države sveta sredstvo, ki odigrava vedno značilnejšo vlogo pri obrambi miru na svetu. Svet je zato obsodil sovjetski pritisk na našo državo. Glasovanje za sprejem naše resolucije, ki v svojem bistvu zahteva od Sovjetov samo to, da nas pustijo v miru in da se odločijo z nami uravnati medsebojna vprašanja po običajnih diplomatskih poteh, kakor to delajo vse države na svetu, je potrdilo, da je Jugoslavija izpolnila samo svojo dolžnost, ko se

je pritožila proti Sovjetski zvezi pred celim svetom kot enakopravni član OZN. Medtem ko so posamezni delegati raznih držav govorili v prid naše resolucije, pa so zastopniki Sovjetske zveze in njenih zaveznic uporabljali kakor običajno izmišljotino, psovke in zmerjanje na račun naše države. S takim »nastopom« in zagovorom seveda niso nikogar prepričali — nasprotno: mednarodna javnost je znova obsodila politiko vlada ZSSR, ker smatra, da takšna politika resno ogroža svetovni mir in omogoča urejevanje mednarodnih odnosov.

Sprejem naše resolucije v Generalni skupščini OZN predstavlja zato vsekakor nov doprinos k ugledu OZN, ki je zrastle posebno med malimi državami. Sprejem naše resolucije pa je znova potrdil, da narašča vedno bolj tudi ugled nove Jugoslavije. Svet nas je s sprejemom naše resolucije krepko podprl v naši vztrajni borbi za obrambo neodvisnosti, v našem prizadevanju za neoviran notranji razvoj, hkrati pa nam je dal izdatno pomoč tudi s tem, da je s sprejemom naše resolucije okrepil mednarodni položaj Jugoslavije.

Od tedna do tedna

Sej jugoslovanske delegacije tovariš Kardelj je dal dne 7. decembra Zdrženju dopisnikov pri OZN na zasedanju Generalne skupščine v Parizu radijski in televizijski intervju, v katerem je odgovarjal na vprašanja dopisnikov. Objavljamo dva vprašanja in odgovora tovariša Kardelja (celoten intervju pa je bil objavljen v Slov. Poročevalcu 13. decembra).

Dopisnik »Christian Science Monitor«: »Združene ameriške države dajejo Jugoslaviji vojaško pomoč. Ali Vas smem vprašati, kaj dobivajo Združene ameriške države od Jugoslavije za orožje, ki ga ji dajejo.«

Kardelj: »Vaše vprašanje je upravičeno glede na to, da sovjetska propaganda trobi o tem, da Jugoslavija odstopa ZDA vojaška oporišča, letališča, svoje rudnike, tovarne itd. Dejansko ni pri tem niti trohice resnice. Toda nekaj Združene ameriške države in ameriški narod vendarle dobivajo. S tem, da pomagajo jugoslovanskim narodom pri krepitvi obrambnih sil, krepijo pozicijo miru v jugovzhodni Evropi. Kolikor bo Jugoslavija močnejša, toliko bo manj upanja, da bi kdo začel pustolovščino proti neodvisnosti in celovitosti naše države in toliko manjša bo nevarnost za mir v Evropi. Utrditev miru na Balkanu, s tem pa tudi v Evropi sploh — to je tisto, kar jugoslovanski narodi vračajo ameriškiemu narodu, nedvomno pa je to tisto najdragocenejše, kar želi tudi ameriški narod.«

Dopisnik »Chicago Sun«: »Pravkar sem se vrnil iz Jugoslavije. Pogovarjal sem se tudi s številnimi jugoslovanskimi katoliškimi višjimi duhovniki in z jugoslovanskimi katoličani. Preseñtelo me je, da niti jugoslovanski katoličani pa tudi ne visoki jugoslovanski katoliški duhovniki ne goje nobenih simpatij do Stepinca, ki je bil pravkar izpuščen iz zapora. Ali nam lahko kaj poveste o ozadju Stepinčeve zadeve in pojasnite, zakaj nimajo jugoslovanski katoličani nikakih simpatij do Stepinca.«

Kardelj: »Zelo lahko boste to razumeli, samo če se za trenutno poskušate spremeniti v povprečnega Jugoslavana. Ta povprečni Jugoslavan se je med drugo svetovno vojno ali aktivno boril proti nemškemu in italijanskemu okupatorju ali vsaj podpiral to borbo, medtem ko je Stepinac sodeloval z Nemci in hrvatsko kvizlinško vlado in

blagoslavljal okupatorsko kvizlinško orožje za borbo proti lastnemu narodu. Razen tega ne smemo pozabiti da je FLRJ država s pretežno pravoslavnim prebivalstvom. Hrvatski kvizlinški krvoloki so med vojno pobili na stotisoče pravoslavnega srbskega prebivalstva, v istem času pa je Stepinac izvrševal množična nasilna pokristjanjenja in prestopanja v katoliško vero. Zamislite si samo, kakšen glas bi užival recimo kak visoki cerkveni funkcionar v Ameriki, ki bi izkoristil vojno in kak kvizlinški režim za nasilno izpreobrnenje pripadnikov drugih veroizpovedi. In končno, po vojni je Stepinac zopet orožje proti jugoslovanski politični akciji, ki nima nobene zveze z interesi katoliške cerkve, toda naperjena je proti osnovnim nacionalnim interesom Jugoslavije. To je danes vsak Jugoslavan in zato ni niti najmanj čudno, če nima Stepinac celo v obeh katoliških duhovnikov nobenega ugleda.«

Kratke vesti

REKA. — Tudi naše prekomorske ladje bodo dobile radarje, s katerimi je precej povečana varnost plovbe. Radarje bodo dobile ladje »Reka«, »Pulje«, »Učka«, »Hrvatska«, »Crna gora« in še nekatere druge.

PARIZ. — Egiptovski zunanji minister je izročil generalnemu tajniku OZN protestno pismo, ker angleški vojaki rušijo hiše ob Sueškem prekopu. V pismu trdi egiptovska vlada, da so Angličji kršili s tem človeštanske pravice.

ZAGREB. — V Zagrebu se je pretekli teden zgodila čudna nesreča. Prazen kamion je brez soferja zdrel po Mesniški ulici in se zaletel v cvetličarno »Svoboda« na lieli. Prodajalca je bila popolnoma razdejana, enega pešca je kamion do smrti povozil, 4 pa so bili hudo ranjeni.

MANILLA. — Na Filipinih je divjal 13. decembra tajfun, ki je razen ogromne materialne škode zahteval tudi 552 človeških žrtev.

KAIRO. — Po egiptovskih podatkih je hladna vojna med Egiptom in angleškimi vojaškimi četami doslej zahtevala 198 smrtnih žrtev. V Londonu pravijo, da je angleški zunanji minister pripravil ponuditi Egiptu razne olajšave, če bi pristali na novo anglo-egiptovsko pogodbo, s katero bi dobili Angličji nadzorstvo nad Sueškim prekopom.

BANJA LUKA. — V Banji Luki se že več dni pripravljajo na veliko slavnost, ko bo pripeljal po novi mladinski progri prvi vlak iz Doboja. Mladina se je obvezala, da bo to 20. decembra. S tem bo dala naša mladina tretjo veliko progro svoji domovini.

LJUBLJANA. — V Ljubljani skoro ¼ prebivalstva obiskuje razne šole. Od 123.000 prebivalcev je nad 30.000 šolskih otrok ter dijakov in študentov raznih visokih in strokovnih šol. Ljubljana je tako pravo šolsko mesto.

NOVA POCENITEV NEKATERIH VAŽNIH PREDMETOV

Po nalogu Sveta za blagovni promet FLRJ so se znižale cene naslednjim predmetov in skupnam predmetov:

- 1. tračno železo za vozove za . . . 15%
  - 2. ravno steklo za . . . 10%
  - 3. žičniki za . . . 15%
  - 4. verige vseh vrst za . . . 10%
  - 5. posoda (emajlirana, pocinkana, brušena, aluminijasta) za . . . 20%
  - 6. galica — modra in zelena za . . . 15%
  - 7. pohištvo — garniture in komadno blago za . . . 10%
  - 8. keksi vseh vrst za . . . 15%
  - 9. radijski aparati »Tesla« za . . . 25%
- Prodaja po znižanih cenah se je začela v ponedeljek 17. decembra!

Zahtevajte

v gostilnah zdraviliščih in kavarnah

DOLENJSKI LIST

Sadovnjaki Bele krajine so močno ogroženi Okužba obsega predvsem predel Kolpi Poamezna žarišča pa so še v KLO Talaj vrh, Dragatuš in Strančena vas, od koder se kapar širi v neokužene predel. Najmočnejša okužba je v KLO Gradac (80% okuženih dreves), Rosalnice in Grblje. Za neokužene predel se smatrajo KLO Sinji vrh, Stari trg, Predgrad, Doblice, Petrova vas, Semič, Črnašnica, Rožni dol, Štrekljevec, Črešnec, Lokvica in Suhor. V poslednjih starih pa so že naideni sumljivi znaki. Povprečno je v Beli krajini 11% okuženih jablan in hrusk. Ing. D. P.

Kaj vse pripravlja dedek Mraz najmlajšim v novomeškem okraju

Vse šole, organizacije, posebno pa sekcije AFZ in delovni kolektivi si letos prav posebno prizadevajo, da bodo našim najmlajšim pripravili čimveč veselja za Novoletno jelko.

Kakor prejšnja leta bodo tudi letos delovni kolektivi prevzeli skrb za obdaritev in razvedrilo otrok na ta dan po posemeznih šolah ter pionirskih organizacijah. Pionirji in cicibani na posemeznih osnovnih šolah že vedo, kdo je njihov dobrotnik, saj so po navadi v pisemnih stikih z njimi. Da bo čimveč veselja in zabave, skrbe šolske vodstva ob pomoč množičnih organizacij in posameznikov. Tam, kjer obstajajo kulturno-umetniška društva, pripravljajo ta posebne programe za otroški praznik. V pripravah za obdaritev pa bodo veliko pripomogli gospodinjke tečaji, ki jih je v novomeškem okraju sedaj že 22. Tečajnice same so prevzele pripravo peciva, slaštic in drugih dobrot, ki jih letos ne bo malo.

Zelo postritvalno se pripravljajo za Novoletno jelko v St. Jerneju, kjer pripravljata tamojšnje KUD poseben program. Obiskali bodo vse bližnje vasi oziroma šole. Počobno bo v vseh večjih krajih in na vseh šolah. Pravo presenečenje pripravljajo cicibančkom in pionirjem za ta praznik v Novem mestu v risalnici osnovne šole. Že nekaj časa namreč člani Ljud-

ske prosvete in nekateri mladinci po raznih kotih osnovne šole nekaj zblijajo, žagajo, rezljajo, šivajo in slikajo, da jih je kar težko dobiti za kakšen razgovor. Kaj bo? Lutkovno gledališče z lutkami, ki bodo plesale, pele, se jokale in smejale, kakor da so žive! Pa kako bodo čedne in gibčne! To bo nekaj lepega! Se odrasli bi šli radi pogledat, če bodo smeli, kajti to gledališče je namenjeno samo našim najmlajšim. Prva bo lutkovna igrica iz partizanskega življenja »Jurček in trije razbojniki« ob letošnjem praznovanju Novoletne jelke. Prav vsi otroci jo bodo lahko prišli gledat, saj bo več predetav.

Poleg tega pripravljajo v Novem mestu po vseh terenih skupno pogetitev otrok predloške dobe. Vse revnejše in partizanske sirote bo dedek Mraz obiskal na domu in jih obdaroval. Pri pripravah sodelujejo aglne članice AFZ, Zveza borcev, Fronta in delovni kolektivi ter ustanove. Pomoč so obljubile tudi vse kmečke delovne zadruge. Za pionirje osnovne šole in gimnazije bo posebna prireditev v osnovni šoli. KUD Železnica iz Bršljina jim pripravljajo posebno proslavo z lepim programom. Da bodo prav vsi lahko prišli na prireditev, boata na dan Novega leta popoldne v Domu ljudske prosvete dve predstavi, in sicer ena za cicibane in ena za pionirje. p.

Iz krvi rdeče mladih partizanov raste roža svobode...

Mi gremo skozi ogenj — prvi!
Naš vodnik? Svoboda, pest!
Kdo nas kliče? Zemlja v krvi!
Kdo smo mi? Dni naših vest!

Matej Bor

Jože Slak-Silvo

Dobrniška »zlata dolinica« je dala Jožeta Slaka. Rojen je bil 26. avgusta 1902 na Gornjem vrhu pri Dobrniču. V Novem mestu je kot sin malega kmetarja kmetsko deloval, vendar je kmetsko življenje med prvo svetovno vojno in je po končani nižji gimnaziji odšel v Ljubljano, kjer je dovršil trgovsko srednjo šolo. Prva njegova služba je bila v Zadrugi zvezi, kjer je opravljal delo revizorja, nato pa je prešel v OUZD v Ljubljani. Že kot študent v novomeški gimnaziji se je s prebujajočo mladostjo živo zanimal za vsa aktualna politična vprašanja in bil takrat, kot vsi novomeški študentje, ves v mladem gibanju, ki ga je sprožila majniška deklaracija. Študijska leta v Ljubljani pa so iz mladega zaneženjakega panslavista ustvarila vse bolj in bolj prečeh socialističnih problemov za »lajočega se fanta,

v katerem so stalno odmevali strel z Zaloške ceste. Zato je najprej našel pot v krog krščanskih socialistov, od tam pa se vse bolj in bolj približeval Partiji. Kot urednik in ideološki usmerjevalec revije »Mladi plamen« je približeval že povsem marksistične članke in tako tudi med krščansko socialistično mladino pridobival široke simpatije za delavsko gibanje, ki ga je vodila Komunistična partija. Njegov sprejem v KP leta 1933 je bil samo logičen zaključek njegovega osebnega razvoja. Saj je v času od 1932 do 1933 s svojim delom med krščanskimi socialisti jasno kazal pota do tistega delavstva, ki še ni bilo razredno zavedeno in s tem nove možnosti za hitrejšo obnavljanje ter razmah partijske organizacije, ki je bila zaradi udarcev monarhofašistične diktature dosti oslABLJENA.

Zaradi svoje odločne in odkrite borbe je bil Slak 15. novembra 1935 prvič aretiran in obsojen na eno leto robnice, ki jo je odsedel v Sremski Mitrovici. Po vrnitvi iz zapore se je posvetil samo še političnemu delu. Sodeloval je v Kmetijski komisiji pri CK KPS, bil sodelavec »Ljudske pravice«, »Kmečke sloge« in drugih pol legalnih partijskih listov. Bil je član okrožnega komiteja KPS za Dolenjsko; z vsem svojim delom in nastopom je bil vsem svojim tovarišem vzgled vztrajnega in neustrašenega partijskega delavca, od česar ga ni moglo odvrti niti neprestano policijsko preganjanje, niti skrajna beda, v kateri je takrat živel. Dne 12. avgusta 1940 je bil zadnjikrat aretiran in pred novomeškim okrožnim sodiščem obsojen na 10 mesecev strogega zapore, katerega pa zaradi napada na Jugoslavijo ni prestal do konca.

Po razpadu stare Jugoslavije je kot član novomeškega okrožnega komiteja KPS odšel takoj v ilegalo in se ves posvetil organizaciji OF po vseh svojih rodne kraja. Že v poletju 1941 je z nekaterimi tovariši že izvrševal napade na italijanske patrulje, v septembru istega leta pa je postal komisar novomeške partizanske skupine, ki se je zbirala na Brezovi rebri, iz katere je nastala prva novomeška partizanska četa. Z njo se je udeležil zbora dolenskih partizanskih čet v začetku novembra, iz katerih naj bi se po napadu na nemško postojanko na Bučki formiral Dolenjski partizanski bataljon.

V zimi 1941-42 je organiziral in vodil sprejemno partizansko bazo na Frati pri Ajdovcu, maja 1942 pa postal namestnik političnega komisarja v bataljonu Zahodno-dolenjskega odreda. V juniju istega leta je postal komisar partizanskih delavnic na Rogu in bil na tem mestu do velikega italijanskega napada na Rog v avgustu 1942. Po ofenzivi se je vrnil k političnemu delu na dolenskem podeželju. 26. febr. 1943 je z nekaterimi tovariši pri Dolenji Straži zašel v italijansko zasedo in v boju ranjen obležal. Da bi ne prišel sovražniku živ v roke, je z zadnjim nabojem sam sebi končal življenje.

Tako je padel Jože Slak, ki je bil med tovariši zaradi svojih osebnih kvalit: skromnosti, borbenosti in požrtvovalnosti izredno priljubljen. Zrastel je iz okolja, ki ga je pred narodno-osvobodilnim bojem popolnoma obvladal slovenski klerikalizem, zato je delo,

V soboto 22. decembra poteka 10 let, odkar je bila v malem mestecu Rudo na bosansko-srbski meji ustanovljena prva proletarska brigada, ki je tvorila zametek vse bolj in bolj rastoče narodno-osvobodilne vojske jugoslovanskih narodov in iz katere je na spomlad 1945. leta bila formirana Jugoslovanska armada. Po vsej naši jugoslovanski zemlji od Triglava in Drave pa do bosanskih gozdov, šumadinskih polj ter skalnih obal našega Jadrana se je takrat razvnela borba zaslužnih jugoslovanskih narodov proti nasilnim in zločinskim osvajačem. Na naših slovenskih tleh so takrat hiteli mladi borci v gozdove, pa naj so izhajali iz skromnih koč našega podeželja ali tovarniških blokov študentskih sob.

Prav je, da se ob 10-letnici Jugoslovanske armade spomnimo vsaj nekaterih prvih borcev naše Dolenjske, ki so s svojo nikdar ugnano aktivnostjo, s sposobnostjo in z žrtvovanjem lastnega življenja potrdili svojo veliko vero v svobodo slovenskega ljudstva v novi, svobodni Jugoslaviji. O Dušanu Jerebu, Vinku Kristanu, Francetu Planincu in ostalih prvih borcih Dolenjske bo naš list postopoma objavil življenjske sestavke.

ki ga je prav v tem okolju opravljal, izredno pomembno. Prav tako je resnica, da je odhod prvih partizanov iz dolenskih vasi v gozdove sad prizadevanj Jožeta Slaka, katerega osebnost je postala vzor vsem, ki so imeli priliko, da ga поблиže spoznajo. Njegova potrpežljivost in prepričevanju, skromnost in nastopanju in zagrinava vztrajnost v boju je morala pognati svojo žetev. Nerazgibane in politično zaostale množice dolenskih kmetov so dale iz svoje sredine vrsto sijajnih borcev za svobodo narodov Jugoslavije. Pri vsem tem je imel Jože Slak velik delež. Zato njegovega dela ni mogoče ocenjevati le po zunanjih znakih, marveč z merili, ki veljajo za komuniste, katerega »Mladi plamen« je razvnel požar, v katerem je zgorel fašizem z vsemi svojimi opričniki. V tem je bila veličina njegovega dela in njegove žrtve, tak je bil in tak živi med ljudmi, ki si z njegovim zgledom v srcu kričijo pot v socializem tudi v dolenskih vaseh.

Vinko Paderšič-Batreja

Vinko Paderšič je izšel iz tiste generacije novomeških študentov, ki je obiskovala novomeško gimnazijo v času, ko je bivša Jugoslavija že zajemal val monarhofašistične diktature. Rojen je bil 18. aprila 1916 v Trzihu pri Trstu in je še kot otrok s svojimi starši pribežal v podgorjansko vasico Suhadol pri Tolstem vrhu. Po končani gimnazijiških študijah se je posvetil slavištiki in v letu 1941 diplomiral. Kot akademik se je politično in kulturno udeleževal v krščansko socialističnem klubu »Zarja«, v katerem je takrat dorasčala mladina, ki se je ob začetku sovražne okupacije brez vseh pridržkov priključila OF slovenskega naroda in skupno s Komunistično partijo in levim krilom Sokola tvorila njeno jedro. Zato se je tudi od vsega početka takoj odzval pozivu Partije in OF ter postal eden izmed najbolj vnetih organizatorjev osvobodilnega gibanja po vaseh pod Gorjanci od Novega mesta do Kostanjevice.

V poletju 1941 je že postal član okrožnega odbora OF za Dolenjsko in živel samo še političnemu delu. Neprestano je obiskoval posamezne terenske in rajonske odbore OF in s svojim uglajenim načinom dela in prepričevalnim nastopom širil in utrjeval organizacijo OF, pridobival njene člane za vstop v partizane in tako bistveno pripomogel k ustanovitvi in vse širšemu razmahu partizanskih enot na Gorjancih. Njegova požrtvovalnost in borbenost sta ga priljubili vsem in njegov vpliv pri ljudeh je bil zelo velik. Hiša njegovih staršev v Suhadolu je bila gostoljuben krov slehernemu partizanu in aktivistu in ne on, ne njegovi domači, ki so vsi padli v osvobodilni borbi, niso klonili pred zastraševanjem klerikalne reakcije, niti se uklonili njenim obljubam. Ostal je zvest sebi in pravični borbi slovenskega ljudstva in se za njo do zadnjega diha boril z ramo ob rami s tovariši komunisti.

Ko je po Dolenjski v poletju in proti jeseni 1942 še divjala velika italijanska ofenziva, je bilo takrat nujno potrebno ohranjati čim ožje stike med posameznimi organizacijami OF, jih na novo urejevati in jim zaradi nezaslišane okupatorskega terorja dati novih pobud in nove vneme. Vinko Paderšič je bil neumorno na delu in se dolgo časa srečno izmikal obnemem s skupino svojih političnih sodelavcev vsem pastem in zasedam, ki jih je takrat našim terenskim delavcem nastavljal že tudi naš domači človek, ki je nasledal svojim tako imenovanim duhovnim voditeljem ali pa se polakomnil okupatorskih beličev.

Zadaj za starodavnim Starim gradom je tako imenovana Beceletova jama, v katero so se od časa do časa zatekali naši aktivisti in tja je tudi pokazala izdajalčeva roka. Skupina Italijanov in njihovih belogardističnih hlapcev je nenadno obkolila Beceletovo jamo v Zagradu in v boju, ki je nastal, se je nekaj Paderšičevih sodelavcev predalo, on sam pa se je boril do zadnje krogle, ki jo je prihranil zase.

V težkem ozračju, ki ga je ustvarila velika italijanska ofenziva, in v somračju obupa, ki ga je sovražni teror in domače izdajstvo razširjalo po naši Dolenjski, je bil odločen in hraber nastop Vinka Paderšiča in njegova žrtva kot nov mogočen klic k orožju, katerega je v naslednjih mesecih sledilo stotine in stotine novih borcev.

Janko Stariha-Janko

Janko Stariha izhaja iz vrst novomeških dijakov, ki jih je nemško-italijanski napad na Jugoslavijo zatekel še na gimnazijskih klopek. Rojen je bil 14. dec. 1922. leta v Črnomlju kot sin uslužbenca črnomeljske občine. V višjih razredih gimnazije se je vključil v marksistični krožek in bil leta 1940 kot 18-letni študent sprejet v Partijo. Kot njen član je vse naloge, ki so mu bile dane, vestno in požrtvovalno izvrševal in delal kot komunist med dijaki v Novem mestu in delavci v Črnomlju. Po sovražni zasedbi je bil med prvimi organizatorji osvobodilnega gibanja v Beli krajini, organiziral in sodeloval že pri prvih trosilnih in napisnih akcijah v Črnomlju ter pri zbiranju orožja.

Udeležil se je prvega napada črnomeljskih partizanov na italijansko stražo pri železniškem nadvozu pri Vranovcih v noči med 11. in 12. avgustom 1941. leta. Takoj po tem napadu je dvanajstletni partizan, med katerimi je bil tudi Janko Stariha, odšla v gozdove v Miklerjih in osnovala prvo belokranjsko partizansko četo. Proti koncu avgusta je Janko Stariha še sodeloval pri akciji te čete na rudnik Kanižarico pri Črnomlju, pri čemer so odnesli 260 kg razstreliva, ki naj bi belokranjskim partizanom služilo za izvrševanje večjih sabotažnih dejanj. V septembru, kmalu po napadu iste čete na Italijane pri Gribljah — 6. septembra 1941 — pa je odšel v novomeško četo na Brezovi rebri. Z njo je sodeloval pri zasedah in napadih na manjše in večje italijanske vojaške enote od cestah iz Straže proti Novemu mestu in proti Dvoru. Ko je konec oktobra 1941 tudi novomeška četa dobila poziv, da se udeleži pohoda na nemško zasedeno ozemlje ter z diverzantsko akcijo na Bučko pripomore k uspehu prvega štajerskega bataljona, ki je pod Stanetovim vodstvom iz Savinjske doline prodiral proti Brežicam, je tudi Janko Stariha sodeloval že kot mitraljezec.

Neposredno pred napadom na samo nemško postojanko na Bučki je bil Janko član bombaške trojke, ki je imela nalogo vdreti in župnišče, v katerega I. nadstropju je bila nemška posadka, in pritrilnih kletah pa zaprtih nekaj domačinov. Trojka je že vdrla v vežo, ko je nenaden ropot opozoril nemško stražo in v snopu krogel, ki jih je iz-

Božidar Jakac: »Dolenjska pokrajina«, pastel 1931

bljuvala nemška brzostrelka, je eden napadalcev, študent Devi-Sašek obležal mrtev, ostala dva, Niko in Janko, pa sta bila ranjena. Po napadu, ki kljub ostrem obojestranskemu streljanju ni povsem uspel, so se partizani umaknili ob nemško italijansko razmejitveni črti v mirensko dolino, Janko in Niko pa sta bila pripeljana v Novo mesto na zdravljenje. Po ozdravljenju se je Janko priključil zopet partizanom in postal komandir mokronoške čete in z njo 15. decembra 1941 prešel v sestavi II. štajerskega bataljona. Kot komandir II. čete tega bataljona se je Janko posebej izkazal v boju pri Primskovem in pri Stični.

Že v II. štajerskem bataljonu, še bolj pa kasneje v II. grupi odredov, ustanovljeni ob koncu marca 1942, ga je zvezalo najtesnejše prijateljstvo s poveljnikom bataljona in kasnejše grupe odredov, herojem Francem Rozmanom Stanetom. Ko so II. grupo formirali, je bil Janko postavljen za komandanta I. bataljona, ki je bil posebej vsem partizanom znan kot Jankov bataljon.

Sredi maja je glavno poveljstvo zapovedalo Stanetovi II. grupi odredov, da se prebije preko Save in preide na

Stajersko, da tam znova poživi partizansko aktivnost. V bojih, ki so se ob tej priliki razvili pri Libergu nad Litiijo in po neuspelem prehodu na Dolenjskem okoli Stične, je Janko s svojim bataljonom povsod sodeloval. Tačas je rastle veliko osvobojeno ozemlje, ki je segalo od Kolpe pa vse do vrat Ljubljane in bataljoni II. grupe so odbijali vse poizkuse italijanske vojske, da se pri Stični, Muljavi in Zagradcu prebije na osvobojeno ozemlje oziroma do obkoljene italijanske posadke v Zužemberku.

Ker majski predor na Stajersko ni uspel, je zato glavno poveljstvo zapovedalo II. grupi odredov, da odide na svoj cilj po velikem ovinku preko Gorenjske. Konec junija je bila II. grupa že na pohodu in preko Notranjske pri Borovnici prodirala proti močno zastraženi in utrjeni nemško-italijanski razmejitveni črti v Dolomitih. Ob mejnih utrdbah je prišlo do bojev, v katerih se je Janko na čelu svojega bataljona prvi prebil skozi nemške zasede in prešel na Gorenjsko. 13. julija je napadel nemško policijsko postojanko v Lučnah in se nato skupno s svojimi borci prebil skozi številne sovražne obroče. Prav borci njegovega bataljona, ki mu je takrat že poveljeval France Poglajen-Kranjc, so na svoji poti proti Stajerski, po silnih naporih prišli preko Karavank na Koroško in tja v slovenske vasi pod Grintavcem prvi zanesli oznanilo osvobodilnega boja. Po zopetni združitvi enot II. grupe odredov na Dobrovljah v Savinjski dolini je Janko postal operativni oficir v štabu II. grupe odredov in se udeleževal mnogih ostrih bojev z nemškimi vojaškimi in policijskimi enotami. 7. novembra je bil partizanski bataljon na Dobrovljah napaden z veliko nemško premočjo. Skozi dva sovražna obroča se je s svojimi borci še pretolkel, v tretjem pa je obležal. Njega in njegove padle tovariše so potem Nemci odvlekli v Celje, kjer so jih pometali na hodnik ob Narodnem domu in jih obnemem z živimi zajetimi partizani izpostavili javnemu zasramovanju pobesnele hitlerjevske drhali. Daleč od svoje rodne Bele krajine, v kateri so mu med tem italijanski fašisti razgnali dom in na Rogu ubili brata Zvonka, je v družbi soborcev našel zadnji mir v zemlji, za katere svobodo je preli svoj krl.

Milka Šobar-Nafaša

Milka Šobar je bila rojena 29. decembra 1922 na Gornjih Lazah pri Rožnem dolu kot osmi otrok znané Šobarjeve družine. V Novem mestu je dokončala meščansko šolo in potem odšla v Karlovac na trgovsko akademijo, kjer jo je kot učenko II. razreda zatekel fašistični vdor v Jugoslavijo. Takrat se je vrnila domov, se takoj povezala s terenskim odborom Osvobodilne fronte ter začela z delom. Bila je sposobna kurirka in spretna obveščevalka, spomladi leta 1942 pa je obiskovala partizanski sanitetni tečaj v Kotu pri Semeču. Njeno prisotnost duha tudi v najbolj kritičnem trenutku spričuje njeno ravnanje ob aretaciji: ko je iz Novega mesta prenašala za partizane sanitetni material, jo je na vlaku prij-

prvimi, ki so so pogнали med italijanske fašiste in se borila tako pogumno, da jo je s posebno pohvalo omenil v svojem poročilu Slovenski poročevalec. 17. avgusta 1943 je bila Cankarjeva brigada zapletena v hudo borbo pri Sv. Križu pri Litiiji. Cetna komisarka Milka je tudi tu napadala na čelu svojih borcev. Sredi bojnega meteža pa jo je zadel drobec mine, da je za vedno omahnila. Med borci je završal en sam krik:

»Tovariši, naprej! Maščujmo Milko!«
Pognali so se v nov napad in sovražnika pogнали v beg. Po bitki so borci Milko svečano pokopali, njen komandant pa je Šobarjevi mami, ki je razen Milke izgubila v boju tudi hčerki Mico in Tončko, napisal:

»Mama, nikar ne žaluj! Zaman iščem danes med brigadirji takih borcev, kot so bile Tvoje hčerke — ne najdem jih.«

Jože Mihelčič

Zdrav, krepak in razumen kmetijski fant, doma iz Vapce v vasi pri Semeču, je že zgodaj prišel v krog, ki ga je zbiral pok ing. Janez Marentič. Že več let

pred vojno je bil član Partije, bil v okrožnem komiteju za Belo krajino in od leta 1940 dalje kandidat CK KPS. Bil je spreten organizator in je vodil partijsko delo predvsem na odseku Semeča.

V času, ko je v zahodni Evropi že z vso silo divjala druga svetovna vojna in se je takratni jugoslovanski režim vse bolj in bolj vpregel v voz fašistično-nacističnih agresorjev, je bil tudi Jože Mihelčič z nekaterimi drugimi Belokranjci po Natlačenovi policiji poslan v koncentracijsko taborišče v Ivanjci. Po vrnitvi iz taborišča ni niti malo odnehal v svojem delu, zato je tudi kmalu po razpadu Jugoslavije leta 1941 moral v ilegalo. Vodil je semiško partizansko skupino, ki so jo sestavljali deloma ilegalci, deloma tovariši, ki so sodelovali pri nekaterih sabotažnih akcijah, sicer pa živeli na svojih domovih. V avgustu je semiška partizanska skupina poizkusila z večjo sabotažo na železniški progi v bližini Semeča, v sredini oktobra pa so napadli nemško izselitveno komisijo v Blatniku nad Semečem, pri čemer je bil vodja komisije ranjen, kočevskim kulturbundovcem pa so zgorela 4 gospodarska poslopja. Ko je proti koncu oktobra prišel belokranjskim partizanom poziv, da krenejo preko Gorjancev proti Bučki, kjer bi se imeli združiti z ostalimi dolenskim belokranjskimi enotami, so se črnomeljski, metliški in semiški partizani združili na Smoku nad Semečem. Takrat je bila formirana prva belokranjska četa, ki ji je poveljeval Lojze Fabjan iz Črnomlja, za političnega komisarja, v četi pa je bil postavljen Jože Mihelčič. Novo formirana belokranjska četa je po dvodnevnem pohodu skozi silne snežne zamete prodrla do Otočca na Krki, se pa od tam vrnila in hotela zopet doseči svoje taborišče na Debelem vrhu nad Tančo goro. O pohodu belokranjske čete obveščeno italijansko divizijsko poveljstvo v Novem mestu je na ozemlje pod Gorjanci poslalo močne vojaške oddelke in vrpčajoči se Belokranjci so padli skoraj vsi v boju na Gorenjih Lazah, kjer so jih v noči 2. septembra 1941 presenetili italijanski vojaški oddelki. V ostrem boju, ki se je razvil okoli Plutove in Sobrove domačije, je delu partizanske čete uspelo, da se je prebil iz sovražnega obroča.

Jože Mihelčič je pri tem zašel v vas Pribiše, kjer je padel v zasedo italijanskih vojakov iz semiške posadke. Pri vodnjaku na vasi je hotel priti do vode, medtem pa so ga napadli Italijani, ki so ga hoteli ujeti živega. Ker ni mogel več uporabljati orožja, se je spoprijel s sovražniki z rokami in podlegel šele po daljšem odporu. Italijani so ga odvlekli v Semeč in ga med zastraševanjem strahotno mučili, nato ga je izročili italijanskemu vojaškemu sodišču v Ljubljani. Tam je bil Jože Mihelčič 6. decembra sojen in kot prvi Slovenec obsojen na smrt. Preden so ga tri dni kasneje na vojaškem strelišču ustrelili, je svoji materi še pisal bodrilno pismo. Po usmrtitvi so Italijani odpeljali truplo Jožeta Mihelčiča v Trst in ga tam na skrivaj pokopali, da ne bi ljudje vedeli za njegov grob in prinašali cvetja nanj, kot so to v uradnem aktu o ustrelitvi zapisali Italijani sami.

(Nadaljevanje na 4. strani)

EN DAN med vojaki naše čete

Gromki glas dežurnega je presekal nočno tišino. V vojašnici zavladala hrupno vrvenje. Koraki in povešje so zamenjali mir in tišino, v kateri je počivala vojašnica.

V spalnicah se vojaki oblačijo in obuvajo v popolnem miru in molku. Nekateri že posteljšajo, drugi se niso utegnili še niti obuti. Še malo in vsa četa se bo zbrala na dvorišču k jutranji telovadbi.

Dežurni je dal znak. Kot hudournik se razlijejo vojaki na plano, da vsak na svojem določenem prostoru počaka povelj svojega starešine. Po dvorišču odmevajo kratka in odsekana povelja, v spalnicah, ki so bile malo prej še polne, je pa spet mir in tišina. Le hodnik je živ. Po njem hodijo gor in dol »požarni«. Znak dežurnega je prekinal povelja na dvorišču in skupine vojakov gredo k umivalni kom. Mir v spalnicah molčijo zdaj le redarji, ki spretno in urno urejajo v svojih sobah vse, do zadnjega kotička. Vsak hiti, da bi čimprej popravil, in kmalu bo vsa vojašnica v redu — sobe prezračene in čiste, prah obrišan, kovčki pa razvrščeni kakor vojaki v stroju.

Na dvorišču spet zadonijo koraki. Prva skupina se je vrnila od umivanja. Vse to poteka v popolnem redu in naglo. Udarec na zvon sporoči, da je tudi zajtrk že pripravljen. Pridni obedničarji teko, da svojim tovarišem postržejo, da ne bo potem čakanja v stroju. Po mizah so postavljene skodelice kave, pri vstopu pa čakajo dežurni, da svojim vojakom razdele kruh. Glasni koraki po hodniku sporočajo, da so vojaki že tu. Ko v največjem redu posedejo za mize, se oglasi dežurni: »Začnite!« in »Dober tek!«, na kar odgovore vojaki složno ko en sam: »Hvala!«. Po zajtrku gredo spet v redu in molče, da se pripravijo za »zanimanje«. Vsak pazljivo pregleda svoje orožje. Obrišati je treba najmanjši prah, ki je ponoči pokrtil puško. Skupina veseljakov je na dvorišču že začela peti.

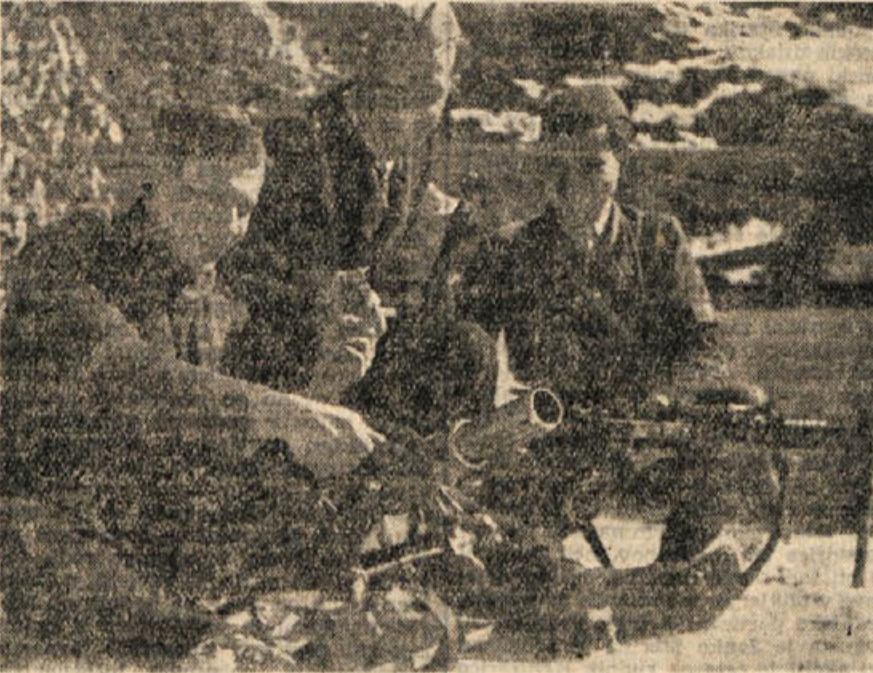
Na dano znamenje preneha pesem in kolo, sobe in hodniki se izpraznilo, vojaki pa gredo v »stroje«, kjer jih že čakajo njihovi starešine. Komandir gre od vojaka do vojaka, skrbno pregleda orožje in se hkrati zanima za vse potrebe vojakov. Komaj se komandirji končali pregled, že pride tovariš komandant. Glasno pozdravi: »Smrt fašizmu!«, vojaki pa odgovore v en glas: »Svoboda narodu!«.

Pouk se je začel. Radiši podporočnika Djordjevića so zasedli prostore v svoji učilnici. Tovariš Djordjević počasi in razumljivo razlaga svojim vojakom o virih električne energije. Za mnoge vojake, ki sedijo v učilnici, so besede njihovega komandirja neumljive in težke. Malokdo ve, kako teče električni tok, od kod ga dobivamo in za kaj vse nam služi. Marsikdo ga je imel doma v hiši, toda malo ali nič ni vedel o njem. Ni čudno, veliki fantje so iz vasi ter niso imeli priložnosti, da bi se poučili. Armada jim bo odprla oči. Šli bodo domov z znanjem in izkušnjami, ki jih bodo lahko koristno uporabili vsak v svoji vasi. Tudi vojak Denić, sin kmeta iz kmečke delovne zadruge s Kosmeta, ki že drugo leto služi v Armadi, prej ni vedel, kaj je radio-gram in kako se pošlje brez žice in kurirja od konca do konca zemeljske obale. Danes je najboljši mojster radiist med nami, pa ne samo med nami. Čeprav mlad, z malo prakse in izkušnje, je prekosil mnoge mojstre radiiste. Iz učenja je postal mojster-učitelj, ki svoje znanje posreduje mlajšim tovarišem.

V učilnici sedi tudi mladi vojak-rekrut Dobre Mladenovski, kmet iz Makedonije, ki je šele nekaj mesecev v vojski.

Nikdar ni sanjal, da bo radiist, a zdaj je med najboljšimi vojniki v četi. Zelo bistri, polni volje in delovnega poleta se pridno uči in pazljivo poslušata sleherno besedo svojega komandirja. Tudi on bo čez dve leti šel iz Armade kot radiotelegrafist in bo, kakor pravi, tudi v civilni nadaljeval poklic, ki mu ga je omogočila Armada.

In še mnogo je takih, ki niso nikdar mislili, da bodo kaj spremenili svoj poklic, pustili vas in plug ter kot dobri strokovnjaki sedli k tako zapletenim oddajnikom morejevih znakov. Mnogi radiisti so že zapustili našo četo in nam pišejo. Ni jim žal, kar so se naučili v dveh letih svoje vojaške službe, temveč se stalno zahvaljujejo tovarišem v Armadi, ki jim je omogočila, da sedaj živijo ko ljudje.

Borba je končana — okupatorjevo orožje bo odšel tolklo po fašističnih nasilnikih (originalna fotografija iz NOB)

ploveč po vseh svetovnih morjih na naših trgoveških ladjah, od koder pošiljajo kratke signale v svoj rodni kraj in sporočajo, da se erčno vračajo domov. Štejejo si v čast, da so radiotelegrafisti.

Čas pouka je končan. Zdaj si je treba umiti roke. Se en živčig, se en »stroje in nekaj povelj, pa bodo vsi sedli h koslu. Kosoilo je obilno, vsak je zadovoljen. Še malo razgovora, še kakšno cigareto in že so na dvorišču. Skupina strastnih nogometišev že lovi žogo, odbojkarji so na igrišču pred mrežo, a veseljaki, kakor vedno, so zaokrožili pešem.

Tako mine odmor v igri in pesmi. Še malo, pa bodo spet v klopi. Začela se je poltična ura. Predavatelj govori o zadružništvu. Razumljivo tolmachi vojakom vprašanja našega zadružništva ter delo in odloke 3. letne ekupšine zadružnikov FLRJ v Zagrebu. Vojaki pazljivo poslušajo. Zadrugarji se oglašajo k besedi in pr-povedujejo o delu svojih zadrug in kako bodo novi ukrepi v zadružništvu še bolj podžgali voljo za delo vsakemu zadružniku. Govore tudi o težavah, ki so jih preživeli v zadrugi, pa tudi o velikih

uspehih, ki so jih skupno dosegli. Vojaki svobodno, počasi, toda z razumevanjem tolmachijo vsako stvar in odgovorjajo na predavateljeva vprašanja. Tako jim v pogovornih in razpravljalnih poteče politična ura.

Zdaj je na vrsti čiščenje opreme, pisanje pism in sploh čas za osebne zadeve vojakov. Skupina najboljših političarjev premleva snov politične ure. Razčistiti morajo vse nejasne pojme. Zmoti jih klic k večerji. Kratak »stroj«, še nekaj povelj in že so za mizami K večerji je prišel tudi tovariš komandant. Pokusi hrano, sprašuje vojake, kako jim gre, če je hrana dobra in zadostna.

Po večerji je kratak odmor, potem pa sledi kulturno delo. Ta čas ni nobena soba v vojašnici prazna. V eni skupina vojakov pripravljata skeč. To je igrala skupina vojaka Ilića. Marljivo jih pripravljata, opozarja na napake, a vojaki ga poslušajo in resno tolmachijo svoje vloge.

Spomini na ljudsko vstajo

Letos slavnostno praznujemo desetletnico naše revolucije. Vse naše proslave se spominjajo oborožene vstaje, hkrati pa so manifestacija moči in emocij naše ljudstva, njegove neomahljive vere v Komunistično partijo Jugoslavije in tovariša Tita.

Ljudstvo Bele krajine, zibelke partizanstva na Dolenjskem, se letos živo spominja hrabrosti borcev, najboljših sinov in hčera svojih vasi in trgov, padlih v težkih bojih za domovino. Imena padlih na Lazih, Janoza Malnarčiča, hrabrega mitraljezca Jakšetovega Mirka iz Praprota, Franceta Šetjine in vseh drugih so zapisana v zgodovino z zlatimi črkami. Živo nam je vsem v spominu naporno in odgovorno delo terenskih aktivistov, ekrb ljudske oblasti za preskrbo partizanskih enot z vsem; življenjskimi potrebščinami. Marsikdo se spominja strahot, ki so jih sežale podivjane fašistične zverine, spominja se na prečute noči staršev za svoje sinove, brate in sestre, ki so bili izgnani v internacijo samo zato, ker so ljubili rodno grudo in ker so se uprli barbar-ekemu jarmu. Marsikdo se spominja svojih sinov in hčera, bratov in sester, ki so ob zvokih veselih partizanskih koračnic veselo koračali skozi dolenske vasi.

Ob spominih na največje trenutke naše revolucije nam uhajajo spomini tudi k prvim organiziranim in uspešnim napadom na okupatorja. Ena izmed številnih akcij je bila akcija na čuvajnico in vodovodno črpalko pri Rožnem dolu 8. junija 1942. leta. Spominjam se je prav posebej zaradi tega, ker je navdese dobro uspela in bila brez žrtev za nas.

Naša 2. četa 1. bataljona Belokranjskega obreda je taborila v gozdu nad vasio Brezova reber pri Semicu. Četa je štela okrog 30 mož s komandirjem Džemsom in komisarjem Jovanom. Bili smo elabo oboroženi, saj smo imeli komaj 10 jugoslovanekih pušk, 3 loveške puške, nekaj revolverjev in bomb. 6. junija je komandant bataljona Mitja s komandirjem in komisarjem naše in prve čete pregledoval položaj in dajal navodila za bližnji napad.

Sedmega junija smo se v četi pripravili za borbo. Razdeljeno je bilo orožje, bombasi so se urili v metanju bomb, strelci pa so dobivali zadnja navodila, kako morajo napadati in jurisati. Seveda ni bilo lahko razdeliti orožja — borcev nas je bilo 30, pušk pa samo 10. No, končno je bilo odločeno, da dobi 10 borcev puške, druga skupina 10 borcev pa bombe. Jurisani in bombaška skupina sta bili tako postavljeni.

Italijanska fašistična postojanka v čuvajnici in vodovodni črpalki je štela 24 mož s 24 puškami, 2 puškomitraljezi in večjo količino bomb in nabojev, nas pa je bilo iz obeh čet 35 mož s 20 puškami in nekaj bombami. Sorazmerje moči je bilo torej 1:1 in pol v našo korist.

Omega junija je četa ob petih zjutraj krenila v napad, polna pričakovanja in negotovosti, kakšen bo uspeh našega prvega napada na utrjeno postojanko. Borcem je sijala iz oči odločnost, na licih pa si videl lahko tudi mrzno do okupatorjev. Vsakdo se je spominjal zverskega divjanja tujecev in trpljenja svojcev v zaporih in taboriščih.

Ob sedmih zjutraj smo se približali postojanki. Bil je lep sončen dan, trava se je lesketala tu in tam v rosi, iz bukovega gozda pa je prihajalo mlo ptičje petje. Iz čuvajnice se je elišala odvratna pesem tujecev. Trdneje smo stienili puške, komandir in komisar pa eta nas popeljala na že poprej določeno mesto. Od čuvajnice smo bili oddaljeni še 50 metrov, rob gozda pa je bil naša jurisna

linija. Ležali smo v mehki travi, obdani z mahom in praproto ter čakali na znak za napad. Položaj nam je nudil krasen pogled v dolino, na železniško progo, čuvajnico in železniški predor. Opazovali smo Italijane, ki so pred čuvajnico navijali gramofon in plešali. Tako smo počakali do 11. ure, trdno prepričani, da komandir čete čaka na ugodno priliko za napad. Ob enajstih se je reš zbrala italijanska posadka pred čuvajnico k razdelitvi kosa.

V trenutku, ko eta dva Italijana prinesla kotiček za hrano, je dal komandir čete znak za juris. Kakor eden smo z glasnim vzvikom »Juris!« planili iz gozda proti postojanki na presenečene in prestrašene Italijane. Nekaj trenutkov so nas začudeno gledali, potem pa so se znašli. Poskakali so v bunkerje in za okna čuvajnice. Začelo se je peklenško streljanje in metanje bomb, toda Italijani zaradi prevelikega strahu niso nikogar od nas zadeli. Čez nekaj minut smo že bili tik ob čuvajnici. Italijani so se upirali posebno v bunkerjih, toda naši bombasi so opravili svoje. Komisar čete je skočil v prvi bunker in prinesel prvi zapleneni puškomitraljez naše čete. — Borba je trajala kakšnih 15 minut. Po likvidaciji čuvajnice so naši borci tekli na pomoč puškari in ki je medtem tudi že zaplenila puškomitraljez. Čez nekaj trenutkov je bila likvidirana tudi ta posadka.

V tej borbi smo zaplenili 2 puškomitraljeza, 24 pušk, 110 bomb, 15.000 nabojev in precej vojaške opreme, ujeli pa smo tudi 4 Italijane. Ujel je samo 1 Italijan skozi železniški predor v Semicu. Mi nismo imeli žrtev.

Prva ekrb je bila, kako odnesti tako veliko količino zaplenjene opreme. Moralni smo pohiteti, ker je pretila nevarnost, da bodo Italijani iz Rožnega dola prihiteli na pomoč napadeni postojanki. Napolnili smo si vse žepa in torbe, v italijanske odseje pa smo nametali vsega, kar smo mogli vzeti s seboj in naredili svežnje. Tako oboroženi in težko obloženi smo z veselo pesmijo koračali nazaj v taborišče.

Kaj dokazuje tudi ta uspela akcija belokranjskih partizanov na utrjeno okupatorjevo postojanko? Klevečnikom iz Sovjetske zveze dokazuje, da nas je v borbi vodila visoka politična zavest, ki eta jo vlivala borcem v srce naša Partija in tovariš Tita. Tudi ta borba, samo ena izmed tisočeri in tisočerih borb jugoslovanekih partizanov od leta 1941 do 1945 dokazuje, da so lažnjiva vesa obrekovanja naše zgodovine, da je bila naša borba »samo borba neorganiziranih grupic« in da »brez pomoči Rdeče armade sploh ne bi mogli uresničiti ljudske vstaje in revolucije pripeljati do končne zmage«.

Ob naši Armadi, ki je skupno z ljudsko oblastjo zrasla v oboroženi veseljudeki vetaji, se danes zama zaganjajo klevečniki. Armada je strnila svoje vrste z ljudstvom in predstavlja granitni branik, ob katerem se razbijajo vse kleveče in laži, vse pretnje in žaljive besede umazanih poglavarjev iz Kremlija in vseh njihovih satelstov.

Dokler bo našo ljudstvo z vsemi pripadniki Armade čutilo topli diih svoje Partije, dokler bodo v toplih srcih živi spomini na like borcev, padlih za svobodo in neodvisnost domovine in dokler bo v naših prsih bilo srce herojskega Titovega pokolenja, nas ne bodo prestrašile nobene grožnje. Neustrašno bomo varovali reonico in napredek, svobodo in neodvisnost naše socialistične domovine.

Podpolkovnik Drago Jerman

(Nadaljevanje s 3. strani)

Jože Mihelič je izreden primer kmeta, ki je do poslednjih trenutkov svojega življenja ohranil brezprimeren ponos borca-komunista. Njegovo vedenje, borbenost, doslednost in poštenost v času pred zlomom Jugoslavije 1. 1941 ga je privedlo v vodstvo Partije v najtežjem in najbolj odgovornosti polni čas. Njegova sposobnost organizatorja političnega agitatorja in aktivista je veliko pripomogla, da so že v poletju 1941 odhiteli prvi belokranjski borci v gozdove in dvignili upor proti fašističnemu osvajalcu.

Ilija Badovinac

Ilija Badovinac je bil doma iz kmetije v Rosalnicah pri Metliki. Bil je zelo vedoželjen in razgledan, kar je dokazovala njegova lepa knjižnica. Tudi on je kot Jože Mihelič bil v vrstah napredne belokranjske kmečke mladine in se je zato že takoj od vsega početka pridružil OF ter postal član terenskega odbora OF za Rosalnice. Leta 1942. je bil sprejet v Partijo in spomladi istega leta je odšel v partizane.

Kmalu je postal namestnik komisarja v II. bataljonu Belokranjskega obreda in se udeležil napada na fašistično postojanko Hrast pri Suhorju. V začetku julija je bil v bojih s fašisti pri Zajcu v Gorjančih, kjer je zloglasni belogardistični štajerski bataljon vpadel na našim borcem v hrbet. V napadu na italijansko postojanko v Rožnem dolu je z bombami napadal italijanske bunkerje in sam ujel več italijanskih vojakov. Julija 1942 je postal komandant gorjanskega bataljona in vodil z njim uspešne akcije pod Gorjanci, na Sentjernejskem polju, pri Smarjetu, Skočjanu in v milenski dolini. Pod njegovim poveljstvom je bataljon postal znan po svoji borbenosti, zato je v novo ustanovljeni Cankarjevi brigadi postal komandant III. bataljona, ki je slovel za najboljšega v brigadi in je pod njegovim vodstvom izvrševal najtežje akcije, zlasti na močno utrjene postojanke. Suhor, Kal, Pleterje, Primskovo, St. Vid pri Stični, Bič itd. so kraji, kjer se je odlikoval v boju s fašisti in belogardisti. Posebno pa se je odlikoval pri razbitju velike italijanske ofenzive ob koncu januarja in

začetku februarja v Vivodino, kjer je sam napadel in zavzel po italijanskih vojakih branjeno hišo in v njej ujel 15 Italijanov. Sodeloval je v bojih za utrjene postojanke St. Rupert, Kočevje in drugod po ribniški dolini in Suhi krajini. Pri juljskem napadu na fašistično belogardistično postojanko v Žužemberku se je odlikoval predvsem v bojih za Zafaro. Prav tako je bil s svojimi borci po vseh bojih ob času vdora naših brigad na nemško zasedbeno ozemlje v Posavju.

Zaradi svojih sposobnosti je bil imenovan za namestnika komandanta XII. brigade, ki se je predvsem odlikovala v bojih z Nemci. Po kapitulaciji Italije je bil v Novem mestu, nato pa odšel v Šerčerjevo brigado, kjer je postal komandant bataljona. Udeležil se je bojev XIV. divizije za Kočevje v decembru 1943, v januarju pa je s XIV. divizijo odšel iz Bele krajine preko Vivodine in Hrvaške proti Štajerski, kamor je divizija prispela 6. februarja 1944. V silnih bojih, v katere je bila divizija takoj po svojem prihodu na Štajersko zapletena, je Ilija Badovinac pri prehodu Gračnice še razbil nemško zasedo, potem pa, ko je dvigal sovražno brzostrelko, omahnil smrtno zadet.

Tovariš Ilija Badovinac je bil med onimi borci, ki se je vsakemu vtisnil v spomin, kdor ga je poznal. Preprosti belokranjski kmet si je med narodno-osvobodilno borbo s svojim osebnim junaštvom in spretnim vodstvom svojih enot nabral toliko slave, da živi še danes v spominu Bele krajine in Dolenjske kot junak. Bil je strah Italijanov in domačih izdajalcev. S svojimi pogumnimi nastopi je hrabil tudi civilno prebivalstvo in večal njegov odpor proti okupatorju, njegovi borci pa so videli v njem svetel lik junaka, ki jim je bil vedno že s svojo prisotnostjo zagotovilo uspeha. Zato se je tudi naš njegovim domom znesel ves bes okupatorja, ki mu je mater odgnal v koncentracijsko taborišče, dom mu pa popolnoma uničil in ga porušil do tal.

Krepko razviti, postavni Ilija je bil izredno hraber v napadih in neizprosen maščevalec okupatorjevih zločinov. O njegovih pogumnih dejanjih kroži še danes med stariimi borci in med prebivalstvom nebroj zgodb, ki dokazujejo, kako iskreno radi so ga vsi imeli.

OB 22. DECEMBRU

Garniziji v Črnomlju in Novem mestu eta samo letos prispevali 83.380 prostovoljnih delovnih ur pri javnih delih.

Ljubezen ljudstva na Dolenjskem do svoje vojske je izza let narodnoosvobodilne borbe že dobro poznana. Ze med vojno je borec rad zamenjal, če mu je to le dopuščal čas, puško za koso ali plug in pomagal kmetu na polju, ki je ekrbel za svoj in za borčev kos kruha. Ko so po vojni pustili fašistični osvajalci v naših krajih na tisoče porušeni hiš, gospodarskih zgradb, porušeni mostovi, železnice, raznih posolipij itd., je ležala pred nami obnova domovine kakor ogromno breme. Požgane vasi, porušena prebivališča — vse to je čakalo na pridne roke ljudstva. Desettisoči so priskočili na pomoč, ko je pozvala Partija narod k obnovi. Na pomoč je prišla tudi naša Armada kot nerazstavn del svojega ljudstva.

Kdo je pisal v povojnih letih vsa prostovoljna dela v naših okrajih? Točnih podatkov menda ne bi nikjer več dobil. Marsikaj bi bilo treba oceniti, o marsičem govori samo še spomin, da so to ali ono reč zgradili »udarniki«, kakor smo navadno pravili prostovoljcem. Zato bi zaman danes iskal tudi zapiskov, koliko so v vseh preteklih letih naredili v korist javnosti naši vojaki, pripadniki Armade, v dolenskih okrajih.

Za leto 1951 pa je slika malo boljša. Enote garnizije v Črnomlju so na primer letos do konca novembra prispevale pri najrazličnejših delih 42.380 prostovoljnih delovnih ur! Kje je ta pomoč? Vojaki in oficirji naše JA so obiskovali med letom kmečke delovne zadruge in jim pomagali pri njihovem delu; priskočili so na pomoč na državnih posestvih, pomagali so siromašnim kmetom in raznim podjetjem. V Črmošnjicah je na primer 15 vojakov pomagalo 15 dni v trgatvi, pri pobiranju koruze in kohanju krompirja. Pomoč krepkih fantov se je seveda posestev izdatno poznala!

V Krupi so vojaki orali z dvema paroma konj, deset vojakov pa je 25 dni pomagalo pri kohanju krompirja in repe.

Armada svojemu ljudstvu

Težko bi šlo brez njih, ker je delavcev posestev vedno primanjkovalo.

Zadružniki v Gribljah so hvaležni črnomlajskim borcem JA. Kar 15 jih je prišlo na pomoč pri jesenskih delih, se bolj pa so se pomoči iz Armade razveselili zadružniki, na Stražnjem vrhu: 20 vojakov je 25 dni pomagalo pri trgatvi, 20 parov konj pa je vozilo les za gospodarske zgradbe. Samo tej kmečki zadrugi so naši borci prispevali 5000 delovnih ur!

Kdo bi naštel vsa dela! Na Tanti gori so pomagali vojaki pri trgatvi, v »Bel-sadu« so 25 dni pomagali pri shranjevanju in mletvi sadja, gozdni manipulaciji v Črnomlju pa je deset vojakov pomagalo skoraj mееc dni pri odpremu lesa. Pri pogozdovanju v Beli krajini so borci prispevali 300 delovnih ur.

Za tlakovanje ceste skozi Črnomelj so borci JA letos opravili 4000 delovnih ur, pri igradnji mostu pa so prispevali 300 ur. Pomoč na železnici, okrajnemu magazinu, pa v oranju na poljih siromašnih kmetov, ki so med vojno ostali brez vprežne živine — ali ni vse to kakor nekoč v partizanih, ko dostikrat nisi mogel potegniti prave meje med vojaškimi in »civilnimi« nalogami borcev?

Ne gre esmo za fizično pomoč. Samo letos so n. pr. enote črnomlajske garni-

zije priredile v mestu in na vseh 43 kulturnih prireditvah, ki jih je obiskalo nad 8000 ljudi! Pristojno 43 predavanj, eodolovanja na ostalih prireditvah in predelavah, pa sodelovanje oficirjev in podoficirjev v Zvezi borcev, pa delo v šahovskem klubu, fizkulturni, Aeroklubu in športu sploh, pa dobimo pravilno sliko naše Armade, ljudske vojske, legitimacijo Titovih borcev!

(Nadaljevanje na 5. strani)

Novomeška garnizija JA je letos ob Dnevu vstaje podarila mestu nov most v Ragov log

IZ NAŠIH KRAJEV

SMIHEL PRI ŽUZEMBERKU SE BUDI

Kakor po drugih krajih smo tudi pri nas pričeli z gospodinjstvom izobraževalnim tečajem. Vabilu na tečaj se je odzvalo 60 deklet iz bližnje in daljnje okolice Smihela. Vaska bi rada postala dobra kuharica. A nič več! Za teoretično znanje gospodinjstva in drugih važnih panog našega gospodarstva pri dekletih sprva ni bilo pravega razumevanja. Ko pa jim je udeležitev pravilno razložena, so se z veseljem prijavile tudi za teoretični pouk.

Zaradi prevlečke šteti privravljenk smo razdelili tečaj na dve skupini, ki imata izmenoma teoretični in praktični pouk. Mlajše tečajnice pa obiskujejo samo praktični pouk.

Pri organizaciji tečaja smo imeli precej težav. A trud je bil že ob pričetku poplačen z velikim uspehom: nad 20 tečajnic se je vključilo v OF. Pri praktičnem delu nam s poverljivostjo pomaga ljubezna tovarišica Pečnikova.

Tudi priprave za volitve v OF potekajo prav lepo in v redu. Upamo, da bomo tudi tu dosežili prav lep uspeh.

Za novo leto bo mladina skupno s starejšimi privedla igro »Zupanova Miska«.

Tako se bodo tudi Suhokranjski začeli kulturno-prosvetno dvigati. J. Č.

CVETOČE SLIVE IN MARELICE V SMIHELU

Na Burgarjevem vrtu v Smihelu pri Novem mestu so pred 14 dnevi letos že drugi cvetele slive, pred dnevi pa so se pokazali prav lepi poganjki tudi na marelicah. Topla jesen je torej tudi v Smihelu pokazala, da zna biti prav muhava: na Gorjancih sneg, pod njimi cvetoče marelice... V. M.

ZABJA VAS

Pretekli teden je praznoval v krogu svoje družine devetdesetletnico rojstva tov. Franc Nečemer, posestnik v Zablj vas. Jublilant je navzile visokim letom še vedno duševno in

Znana gostilna

„Na vratih“

Je spet odprta. Nudi mrlja in topla jedila ter pičate vsak vrst. — Za obisk se pripravite.

Helena Obrez

FIZKULTURA ŠPORT SAHA

»VSEH 9« PRVAK NOVEGA MESTA ZA LETO 1951

5. decembra letos je bilo zaključeno kegljaško prvenstvo Novoga mesta, ki se je trajalo od 19. novembra dalje. Na prvenstvu se je za častni naslov »Prvak Novoga mesta« v kegljanju za leto 1951 borilo šest kegljaških klubov: Vseh 9, Luknja, Dama, Kmet, Planka in Metla. Vse prvenstvene tekme so bile odigrane na kegljaški gostilni Lampret na Bregu. Triurnini napetimi vsakovremnim tekmam je prisostvovalo veliko število gledalcev, ki so lepa poteze pogledno spremljali in jim v burnim posknehanju ob zaključku tekmovalca so bile tekmovalcem klubom podeljene diplome. Poleg diplom sta bili podeljeni dve častni diplomi. Prvo je prejel najstarejši kegljaški mojster tov. Ferdo Buk, kapetana kluba »Planka«, ki ni manj kot 45 let uspešno nastopa v tej športni panogi. Drugo častno diplomu je prejel najuspešnejši kegljač tega prvenstva, tov. Karel Fišar, član kluba »Vseh 9«, ki je v 90 ludajih podrl 181 kegljev.

Častni naslov »Prvak Novoga mesta« v kegljanju za leto 1951 si je priboril z abjolutno zmago kegljaški klub »Vseh 9«, ki je osvojil vseh 10 točk in podrl 1237 kegljev.

Vrstni red ostalih klubov je naslednji:

1. KK Vseh 9	10 točk	1237 kegljev
2. Luknja	8	1048 "
3. Dama	6	1048 "
4. Kmet	2	1048 "
5. Planka	2	1048 "
6. Metla	0	923 "

Vrstni red posameznikov igralcev pa je sledeč:

1. Fišar	181 K	Vseh 9
2. Bernard	160 K	Planka
3. Berger	148 K	Planka
4. Adam Ivan	145 K	Kmet
5. Mežnaršič V.	143 K	Luknja
6. Bueš	142 K	Vseh 9
7. Barantini	142 K	Vseh 9
8. Pavlin	141 K	Luknja
9. Novak J.	136 K	Vseh 9
10. Pikelj	133 K	Kmet
11. Jerman	133 K	Vseh 9
12. Barbič	132 K	Luknja

Vse prvenstvene tekme je kot glavni sodnik tovr. Robert Romih.

Vsem kegljaškim klubom, ki so več ali manj uspešno zastopali svoje ime na letošnjem prvenstvu iskreno čestitamo in jim želimo, da na prihajajočem prvenstvu še dosežejo lepše uspehe. Svečanemu zaključku so poleg ostalih prisostvovali tudi predstavniki oblasti.

STRELCI SO TEKMOVALI

Okrajni odbor strelske družine Novo mesto je na čast desete obletnice ustanovitve JA razpisal tekmovalne strelske družine za naslov najboljših skupine v okraju. Strelska tekmovalna na strelstvu v Gornji vasi se je v nedeljo 16. decembra udeležilo sedem ekip. Strelska ekipa družine »Gorjanci« iz Novoga mesta, ekipa družine »Okrajnjaci« iz Novoga mesta, ekipa družine »Okrajnjaci« iz Novoga mesta, ekipa družine »Okrajnjaci« iz Novoga mesta, ekipa družine »Okrajnjaci« iz Novoga mesta, ekipa družine »Okrajnjaci« iz Novoga mesta, ekipa družine »Okrajnjaci« iz Novoga mesta.

Vrstni red po doseženih rezultatih (številu krogov) je naslednji:

(Nadaljevanje s 4. strani)

Skoraj nič manj niso pomagale enote garnizije v Novem mestu. Mesto je ponosno na novi most v Ravog log, ki so ga borci JA na Dan vstaje podarili meščanom potem, ko so vložili vanj 16 tisoč 262 ur prostovoljnega dela! Na raznih delih pri popravilju številnih potov in pri pomoči pri tlakovanju ceste skozi Novo mesto, pri razkladanju gradiva na postaji itd. so borci JA v Novem mestu in okolici opravili nad 13.000 prostovoljnih ur, skupno pa letos 41.000 delovnih ur.

Samo črnomaljska in novomeška garnizija sta letos pripevali svetuemu ljudstvu 83.380 ur prostovoljnega dela v javnih delih. Ne v besedah, temveč v dejavnih se kaže naša stvarnost: Partija — Tito — Armada — in ljudstvo, to je v novi Jugoslaviji novo življenje!

telesno ali in zdrav. Pokornost mu odpuščala le nože. Vedre volje nam je pripovedoval svoje doživljaje v življenju. Zlosti pa je, da je ostal sam, kajti vsi sovrstniki in prijatelji iz mladostnih časov so že umrli.

Želimu mu še mnogo zdravih in veselih let!

IZ ST. PETRA

Krajevna zveza borcev je precej delavna, saj smo imeli ustanovni občni zbor šele prve mesece letos in vendar imamo v tem letu že precej vidnih uspehov. Tudi občni zbor smo v zvezi s tekmovalnim izvedli prav dobro in brez kakršnekoli pomoči. Znanjski odbor od 13 članov, kateri je dosedanja neudležba na sejah ovirala vse delo organizacije.

Pripravljamo se na deseto obletnico JA. Za ta dan bomo pritegnili k sodelovanju čimveč ljudi. Na našo sejo smo povabili koordinacijski odbor. Dogovorili smo se, da bodo pri proslavi sodelovali vse organizacije, vodila pa bo zveza borcev. Sodelovala bodo tudi mladina predvojske vzgoje, ki bo nastopila na odru, igrali pa se bodo udeležili proslave v uniformah.

Tudi druge organizacije so prav delavne, kar smo videli v poročilih na občnih zbiorih vseh odborov OF. Čeprav večkrat mlajimo, da nismo nikomur v korist, smo vendar dosegli le precej uspehov.

Mladina v St. Petru je že imela volitve, sedaj pa se pripravila za Novoletno mladi, pri kateri bo nastopila z igro. Tudi mladijski aktiv Luterško selo je pripravil igro, ki jo je imel 16. decembra. Ta aktiv je bil ustanovljen šele letos septembra, pokazal pa je izredno voljo in zanimanje za sodelovanje z ostalimi organizacijami. Nerazumevanje pa kažejo nekateri starejši ljudje, ki ne zapuajo oblasti in si predstavljajo, da se mladina v svojih organizacijah le pohujšuje ne pa vzgaja.

Naše zaključno delo za letos bo Novoletna jelka, ki jo priredi odbor zveze borcev s pomočjo ostalih organizacij. Na proslavo Novoletne jelke vabimo že sedaj, saj je čisti dobiček namenjen za ograjo spomenika, ki smo ga letos postavili našim borcem, ki so dali svoja življenja za našo svobodo.

O gospodinjstvem, kmetijskem in sadlarskem tečaju pa bomo poročali drugič.

Marija Gregorič

TUDI V BRUSNICAH SO ZAČELI

V prostorih osemletne šole je vsak četrtek zelo živahno. 18 deklet iz vasi Velike Brusnice, Rateč, Dol. Suhadol tekmuje med seboj, katera bo boljša gospodinja. Znanje, ki ga dobijo pri pouku v gospodinjstvem tečaju, skušajo tudi praktično uresničevati.

Želimu, da bi ta prvi gospodinjstveni tečaj v našem kraju vzbudil mnogo zanimanja za izobraževanje žen in deklet. Saj dobra gospodinja še vedno tri ogre pri hiši podpira!

J. R.

Ekipa (pet članov) strelske družine »Gorjanci« od 750 možnih 143 doseženih krogov; ekipa OLO 148 krogov, ekipa iz Mirne peči 97 krogov, ekipa iz Uršnih sel 106 krogov, ekipa iz St. Petra 18 krogov, ekipa tekstilne tovarne 80 krogov.

Ekipa strelske družine iz Gabrja ni hotela tekmujevali, kar je priložnost za spor zaradi delitve nabojev, ki jih je vsaj dobila, neotpremo. Nabojev so bili v originalno zapечатih kartonih in ni bilo mogoče varjeti, da bi jih pet manjkalo, ker se to do sedaj še ni dogodilo. Vseled tega je ekipa iz Gabrja demonstrativno zapustila strelišče, še poprej pa so se njeni člani opili pri Drenku in jim to nikakor ni v čast. Vsaj na tehnikah skupnih nastopih bi mogli pokazati več resnosti!

Izmed posameznikov je dosegel največ točk tov. Skodelj, član ekipe OLO, ki je dosegel od 150 možnih 49 točk, drugi pa je bil tov. Romih, član ekipe »Gorjanci«, ki je pri enakem številu zadetkov dosegel 47 točk.

KRIM (LJUBLJANA) : TRIGLAV (KOČEVJE) 6:6 (3:3)

Minulo nedeljo je bila v Kočevju prijateljska nogometna tekma med domačimi in enajstorico ljubljanskega Krima, člana prve slovenske nogometne lige. Izgrali so v počasitve 10. obletnice JA.

Gostje so prišli z lepo in premišljeno igro kmalu v vodstvo in so vodili proti koncu celi s 6:3. Ko je bil poraz domačih minutah zaigrali sohrtvovalno in urejeno, tako kot jih že dolgo nismo videli. S stalnimi napadi so uspešno izenačili rezultat. Če bi bilo streljanje na vrata bolj točno in če bi bilo malo več sreče, bi izšli iz tekme kot zmagovalci. Tekma je bila vseskozi na dostojni športni višini, kar je zasluza dogrega in strogega sodnika tov. Bjadevskega. Med domačimi igralci so bili na poročevalnejši Andolšek, Klun, Bižal in Bartolomej. Gole za domačine so dali: Klun dva, Bižal, Bartolomej, Bakarič in Podbešek po enega.

Gledalcev je bilo za naše razmere izredno veliko in se vidi, da se ob občinstvo za tekme kvalitativno in kvantitativno razvijajo. Gledalcem so bila razdeljena navodila za športno stavo, za kar je tudi precej zanimanja.

SAHOVSKO ŽIVLJENJE V NOVM MESTU

Ni več delovnega kolektiva, delovnega človeka, ki ne bi rad posegel po šahu; zato lahko rečemo, da postaja šah naša ljudska igra. Šah je neprecenljivo vzgojno sredstvo, je v malem človeško življenje, ki je polno borbe, zmag, samopremagovanja itd. Pri igri spozna vrednost vztrajnosti, skrbnosti, natančnosti, predvsem pa intenzivno delo. Šah H nazorno pokaže nevarnost lakomskih dejanj, nemstva napaka te vodi v poraz.

Šah je temelj za naše duševno življenje, zaradi namreč zelo močno voljo, vse lastnosti delovnega ljudstva, ki si z borbo zradi socializem.

Naše delovno ljudstvo je dalo šahovski igri častno mesto, zato smo dolžni, da to udeleževanje tudi podpiramo. Pomanjkanje pripravne prostora je največja ovira za razvoj društvenega šahovskega življenja v Novem mestu. Z zadnjem času smo le toliko naredovali, da imamo v kavarni prostorček za omario, kjer imamo šahovske rekvizite. Vendar pa šahovsko društvo v Novem mestu kljub težavam živi. Že od novembra dalje ima kvalifikacijski turnir, ki bo zaključen 24. XII. Sodeluje 39 tovaršev, štiri tovariši smo morali črtati, ker se niso redno udeleževali turnirja.

Prav tako pripravljamo šahovsko tekmovalno med podružnicami sindikata.

Na čast 10. obletnice JA smo pripravili dvočel med šahovskim društvom Novo mesto in JA na 50 deskah. Vaak torej in petek zvečer so šahovski večeri v kavarni, ker drugih prostorov znankrat ni na razpolago. Šahovsko društvo Novo mesto vabi tovariše, ki imajo veselje do šaha, da se javijo kot člani, ker le v skupnosti je moč!

K. S.

SAHISTI JA : NOVO MESTO NA 48 DESKAH

Na čast Dneva JA so v nedeljo 16. decembra igrali v Domu JA v Novem mestu uspešno tekmovalne šahovske garnizije in članov šahovskega društva iz Novoga mesta. Trebna in študenovskega dneva stojan Puc. Zmagali so šahisti Jugoslovanske armade z rezultatom 24,5 proti 23,5. Na prvih 10 deskah pa je znašal rezultat 7:3 za civilne igralce.

MIRNA

Kolarški podjetje na Mirni je 8. decembra izpolnilo letni proizvodni plan. Podjetje, ki je znano po svojih kolarških, sodarskih in mizarskih izdelkih po okraju in izven njega, se nadalje trudi za nove uspehe.

DELAVSKI SVET RUDNIKA KANJARICA DOBRO GOSPODARI

Na četrti redni seli, ki je bila 5. decembra, so člani delovnega kolektiva rudnika Kanjarica ugotovili, da so bili sklepi zadnje seje v redu izpni.

Podpredsednik upravnega odbora je podal poročilo o delu upravnega odbora, za katerega so se člani delavskega sveta zelo zanimali. Razne postavke o znižanju in zvišanju stroškov in jim je podrobno razložilo računovodstvo in tovaršji direktor.

Sklenili so, da bodo pokrenili vse potrebne za dnevno kosevanje planov in organizirali delo tudi ob nedeljah, da bodo lažje izpolnili obveze namenjene za izvoz. Kontrolirali bodo vaa stanovanja in pospešili delo pri stavbah s prostovoljnimi delom, pri čemer bo pomagala tudi uprava rudnika. Poveljili bodo že obstoječe obratne konference, na katerih bodo člani upravnega odbora posredovali članom vsakega sveta.

Letni plan rudnika bo izpolnjen navzile raznim tečajem, katere jim večkrat povzročajo prekinitev električnega toka, neupravičeni izostanki itd.

Betoniranje novega oprornika dobro napreduje, saj so zabetonirali že 35 metrov. Lahko bi bilo narejenega že več, pa se je zaradi stalnega deževja zemlja srusila, s čimer se zaustavilo vsa dela. Oprornik bi moral biti zabetoniran 15. decembra, zaradi te zamude bo pa predvidoma šele 15. januarja 1952. Strokovnjaki, ki so prišli iz Trbovelj, se zelo trudijo, da bi bilo to delo čimprej gotovo, pri tem pa dobro učijo tudi naše delavce, ki bodo potem, ko bodo strokovnjaki odšli, lahko sami opravljali vse delo.

IZ PODGRADA

Na predvolitvenem zborovanju frontovcev smo se pozgovorili tudi o kulturnoprosvetnem delu. Edina želja nas vseh je, da začnemo delati tudi na tem polju. Organizirali smo mladinski pevski zbor, za katerega smo pridobili nekaj denarja. Uspeh svojega dela nam je zbor že pokazal na večerni proslavi dneva Republike. Prvega uspeha smo bili vsi veseli, kako ga pa tudi ne bi bili. Še z večjo verno smo se lotili dela. Pripravljamo se za 22. december. Tudi takrat bomo imeli proslavo. Na večernem sprejedu bodo sodelovali pionirji s simbolizirani vajami. Nastopila bo tudi njihova folklorna skupina z narodnimi plesli.

Tudi dramsko življenje nas zanima, zato smo sestavili igralsko družino, ki je pridno študira Finžgarjevo štiriaktjanko »Divji lovec«. Mladinci in mladinke, ki sodelujejo pri tem, so se dele lotili z vsi resnostjo, saj je čas, v katerem misljajo tudi igro na oder, razgovora, življenj pri nas se je zelo razgibalo. Zimska doba je, zato imajo šah tudi kmečka dekleta. Ker bi rade postale dobre gospodinjice, bodo obiskovale gospodinjstvo izobraževalni tečaj, ki se bo začel sredi tega meseca.

Samo volje je treba in človek se nauči maršičev. Tudi pa imajo naši ljudje pod Gorjanci dovolj, saj se zavedajo, da živijo v času, ko človek po trdem delu potrebuje tudi primerneje razvedrilo.

IZ NOVEGA MESTA

Slovo priljubljene zdravniške ambulance, ki jo vodi dr. Maselj Cirila, se 8. decembra sodelovila od Novoga mesta v Trzin. Dr. Maselj Cirila, seč internega oddelka javne bolnišnice L. 1946 je prišla v Novo mesto, ki takrat še ni imelo posebnega internega oddelka z daljšo tradicijo. Zavrata je v ledino in ob dobrem sodelovanju zdravstvenega osebja kmalu organizirala oddelke, ki v pomoč bolnikom v novomeški in sosednjih vaseh. V delo je vlagala vso svojo sposobnost in poživljalnost, tako da se je ob slovesu spominjajo mnogi, ki so iskali v novomeški bolnišnici zdravlja, v vrstah svojih sodelavcev pa bo zapustila trajen spomin. Tov. dr. Maselj Cirila, ki je že leta 1952 začela sodelovati v OF, je odšla na novo službeno mesto v Ljubljano, kjer jo želijo vsi zdravniki in namučenci novomeške bolnišnice novih uspehov.

Mladina Novoga mesta bo na poseben način čestitala borcem praznik JA. Vse mladinske kulturno-umetniške skupine (pevske zbori, orkester, solisti, folklorna skupina in druge) pripravljajo posebno prireditev, na kateri bodo povabili vse borce. To bo njihova množična čestitka tistim, ki so jim priborili svobodo.

Drobine iz dolenske popotne malhe

Ljubi moj, nikar se ne jezite name — tritaletni mlaj postavljem, kakor se tej reči tiskarnam pravi, pa ni in ni bilo prostora zame v Dolenjskem listu. Malha je prepolna, da jo komaj nosim po naših vaseh in mestih. Zjad, odkar je obvezni odkup odpravljen in gre spekulantom vedno trša — cene so vsak dan nižje, maršičko pa še vedno po stari navadi pripravljajo zalogo — me tu pa tam ljudje kar debelo pogledajo, ko vlečem skozi vas na hrbtu prenapolnjeno bisago novic.

Potrebujeate mašt, moko, fižol, suho meso ali kaj drugega? me sprašujejo kmetice in škiljo v malho, če bi se dalo uzginiti kaj nakupujem — pa nimajo greče z menoj. Takole vam svetujem: če me še želite v hišo, kar hitro poravnajte morebitne stare dolgeve na računih, da za prihajajoče leto odreditne tekne na račun, pa se bomo večkrat na mesec srečevali! Ohljudili so mi namreč precej prostora na novih straneh, ki jih boste v letu 1952 prejeli precej več kakor letos. Kdor misli, da je papir zastoj, se pa bridko moti — kakor tisti kaplan v Skočjanu, ki je pridigal, da sta se v tamkajšnji okolici letos zato dva uboda pripetila, ker ljudje ne hodijo v maši. Škoda, škoda, da ga nisem slišal, gospoda kaplan! To bi mu jih povedali! Če bi tisti, ki se tepo, tako malo vina popili kot ga gospod kaplan na tešče, no, potem ubojev res ne bi bilo. Za prepešaje in poboljšanje pa imamo seveda pripravljene zakone in kazni — zato le brez skrbi, tudi brez ropotanja s pranic bo vsak dobil to, kar mu gre, če je z zakoni skrega...

Kje sem zadnji obtočil Aha, v luknjijski hostli Lepe spomine imam na gozdni nad Luknjo. No, primahal sem jo v Globodolu. Že od daleč so me pozdravljali grički globodolske črnarice, prelepe, zlahne ženske... Blizu vasi sem našel na starega moža, ki je pljuval po tleh in preklinjal, da se je kadilo za njim.

»Oče, kaj tuhtate?« ga pobazram.

»Smentana strelha, kaj sprašuješ vse narobe! Po novih ubah, se pračica in mašni nočijo, pa šmarčica, če se povenila in še 5 kovačev ne dobim za liter...«

»Le pogum, oče, sem ga tolažil; sprejeli kleti, da bo zaradi odkupa vse hudič vzel zdaj se jezite, ker oddaje ni več! Za tisti vaš kis pa tudi 2 kovačev kmalu ne boste več dobili, saj je letos še pošteno vino tako kisto, da vam srcajo na hrbtu skupaj potegne, če je raztrgano...«

Prehitel sem možaka in jo ubiral po cesti, ki je potrebna popravlja. Kakor suha zemlja deža. Kmalu sem srečal staro ženo, ki je kar urno drobila svojih sedem križev.

Važno obvestilo za naročnike

Današnji številki smo priložili polonice za naročino za leto 1952. Ker bodo prihajede leto list redno prejemali samo tisti naročniki, ki bodo imeli poravnano naročino vsaj za četrt leta vnaprej, prosimo vse stalne naročnike, da nam čimprej nakažejo celoletno, polletno ali pa vsaj četrtletno naročino.

Ker bo »Dolenjski list« izhajal v letu 1952 v povečanem obsegu, znaša celoletna naročnina 400 din, polletna 200 din in četrtletna 100 din. Vsi naročniki, od katerih bomo do 20. januarja 1952 prejeli vsaj polletno ali celoletno naročino, bodo sodelovali v velikem nagradnem žrebanju, o katerem smo pisali v zadnji številki.

Naročnikom, ki plačujejo naročino za svoje ali znanec v inozemstvu, sporočamo, da znaša letna naročnina »Dolenjskega lista« za inozemstvo za 1952. leto 600 dinarjev. Obnovite vsaj četrtletno naročino najkasneje do 20. januarja 1952, sicer bomo pošiljanje lista tem naslovnikom ustavili.

UPRAVA »DOLENJSKEGA LISTA«

Naravno gibanje prebivalstva

V OKRAJU NOVO MESTO

V novembu sta se rodila v novomeškem okraju 102 otroka (63 dečkov in 39 deklet), umrlo je 51 oseb (27 moških in 24 žensk). Porok je bil 38.

Novo družine:

Kmečki sin Rabelj Jože iz Zameškega in kmetica Kovaršič Teresija iz Smarja. Poštini uslužbenec Kavšek Jože iz Starega trga pri Črnomlju in kmečka delavka Škoda Josefina iz Prakepe. Trgovski pomočnik Vovk Gabrijel in trgovska poslovočkinja Zagorc Marija, oba iz Novoga mesta. Kolarški pomočnik Lošnjak Franc iz St. Jerneja in kmečka delavka Gorenc Marija iz Smarja. Zidarški pomočnik Topolovec Franc in kmečka delavka Gorenc Kristina, oba iz St. Jerneja. Kmetovalec Gorenc Franc in kmečka delavka Slabe Ana, oba iz Smarja. Kmečki sin Krnc Jože iz Krmelja in kmečka hči Udvarno Antonija iz Gradišča.

Posesnik Rifelj Anton in hči posestnika Jožef Alojzija, oba iz St. Petra. Sofer Vovk Albin iz Toplice in Zupančič Ljudmila iz St. Petra. Posesnik Zoran Alojziji iz Smarje in hči posestnika Hočevar Alojzija iz St. Petra.

Kmečki sin Ziberti Jože iz Novoga mesta in kmečka hči Barborič Mimi iz Skočjana. Kolar zabkar Alojziji iz Rake (Krško) in kmečka hči Jerman Jožefa iz Skočjana. Kmet Virant Anton in kmetica Hočevar Jožefa, oba iz Skočjana. Kmečki sin Strupih Stanislav in kmečka hči Parše Jožefa, oba iz Toplice pri Smarjeti. Skladničnik Jančar Anton iz Smolenje vasi in šutar Ana iz Smarje.

Grabeni delovodja Kropčič Alojziji in kmečka hči Murn Ivana, oba iz Podturna. Sofer Silc Franc in kuhinjska pomočnica Bradač Angela iz Toplice. Delavec Pust Stefan in kmetica Cesar Ana, oba iz Globodola. Kmečki sin Sluga Franc in kmečka hči Kveva Jožefa, oba iz Mirne peči.

Kmečki sin Gorončič Feliks in Zupančič Alojzija, oba iz Ajdovca. Kmečki sin Zalotelj Alojzija in kmečka hči Jerše Marija, oba iz Ajdovca. Avtomobanik Stopar Jože iz Novoga mesta in trg. pomočnica Božič Milena iz Dvora. Zidar Majer Stanislav in hči kmetica Kastelje Marija, oba iz Smihela pri Žuzemberku. Krojač Setinar Vinko iz Kremenje pri Ljubljani in čistilka Hren Ana iz Žuzemberka. Poljski delavec Murn Franc in administratorka Hočevar Jožefa, oba iz Dvora.

Oficir JA Timka Dragan in delavka tekst. tovarne Milinarič Monika, oba iz Novoga mesta. Sin kmetica Kolenc Franc iz Jablana in delavka Ajdič Fani iz Cegelinca. Sin kmetica Kum Danijel in hči kmetica Globodol Albin, oba iz Straže. Sofer Mavcar Viktorija iz Loke pri Črnomlju. Kmečki sin Pavlenč Viktor iz Mirne peči in trgovska pomočnica Klemenčič Marija iz Suhora pri Črnomlju. Kmečki sin Pirč Franc in kmečka hči Klobučar Justina, oba iz Smihela pri Novem mestu. Ključaršič Kresc Zvone in nameštenska Tešičevič Lojka, oba iz Novoga mesta. Zeleniški delavec Pešjak Jože iz Dobrnji in škrbč Marija iz Smolenje vasi. Kmečki sin Primo Martin iz Podgrada in kmečka hči Blažon Marija iz Dobrave.

Oficir JA Avbar Ivan in nameštenska Pate Jožefa, oba iz Kamene. Industrijski obratovodja Dular Dušan in nižji književodja Medic Ljudmila, oba iz Straže. Mehanik Falešnik Mirko iz Straže in kmečka hči Zamida Milka iz Dol. Toplice. Star. vodnik JA Vojvoj Nedelko in prodajnik Borjanar Ivana, oba iz Smihela pri Novem mestu.

Umrli so:

Cimermančič Martin iz Brusnic, 2 meseca. Ovnček Marija iz Dolca, 74 let. Turk Uršula iz Dolca, stara 72 let. Poglavec Rudolf iz Straže, 48 let. Sever Avgust iz Birne vasi, 49 let. Kupilnik Jakob, Smarješka Toplica.

»Dobro dan, mati! Le urno stopiva, da bova prej pivo ne mudi! Kam jo pa ubiraš, spak, da si že vse potani!«

»Mati, ne zamerite, ženit se grem v Globodole«

Ob preimenovanju novomeških ulic in trgov

Kaj pa v Žužemberku?

V zadnji številki našega tednika smo pisali o nujni potrebi po javnem razpravljanju ob preimenovanju novomeških ulic in trgov. Vse predloge, ki nam jih bodo posiljali naši naročniki in bralci, bomo objavljali tako, kakor bodo napisani. Vsakdo naj zato pove svoje mnenje, zapiše naj svoj predlog in da nasvet, kako si zamisli preimenovanje bodisi posameznih ulic, cest ali trgov, bodisi cele skupine prometnih žil v mestu in njegovi najbližji okolici. Čim več pametnih predlogov bo MLO dobil in čim boljše nasvete meščanov in Novomeščanov, ki žive danes zaradi službenih potreb kjerkoli v državi, bomo objavili v Dolenjskem listu, toliko lažje bo rešiti to odgovorno delo. Vsakdo, ki bo predlagal kakršnokoli ime, naj ga prav kratko tudi utemelji ozir. obrazloži, čemu predlaga tako ali drugačno izpremembo.

Ko bo uredništvo objavljalo pripombe svojih bralcev, pripomnja vnaprej, da s tem ne izraža svojega mnenja. Naše predloge, v kolikor bi bili različni od predlogov vseh, ki bodo v tej anketi sodelovali, bomo obrazložili proti koncu razpravljanja, ko bomo celotno gradivo izročili Komisiji za preimenovanje ulic pri MLO Novo mesto.

Po objavi našega zadnjega članka nam je postal vedno predlog naročnik tov. J. C. iz Novega mesta. Pozdravljamo njegovo vlogo, da se je prvi oglašal ter objavljamo njegovo pismo:

Glede na vaš članek o preimenovanju novomeških ulic in trgov si dovoljujem postaviti nekaj predlogov. Zaradi Glavnega trga mislim, da bi njegovega imena ne bilo treba izpreminjati, ker je ta trg našel ta naziv najbrž že od vsega početka, kakor to trdi Ivan Vrhovec. V smislu vašega članka bi s tem bila tudi poudarjena vloga, ki jo je ta trg v razvoju Novega mesta imel in bi tako bilo zadostno zahtevno, da naj nekaj najstarejših nazivov (kot n. pr. tudi Breg) ostane tudi še po sedanjem poimenovanju ulic in trgov.

Z Glavnega trga vodi predvsem dve večji cesti, ki nosita nazive po obeh velikih mestih, proti katerima vodita. Je to Zagrebška in Ljubljanska cesta. Ljubljanska cesta, kot piše Vrhovec, je že zelo stara in je nekoč segala le od Glavnega trga do gostilne Na vratih. Ko se je v zadnjih desetih letih Novo mesto začelo širiti v smeri proti kolodvoru in

Ločni, je bilo njeno ime podaljšano za vso cesto do Bršljina. Mislim, da bi to v bodoče ne bilo več primerno, ker se je mesto toliko že razširilo in bo z nameravano priključitvijo Bršljina seglo daleč preko nekdanjega mestnega območja. Naziv Ljubljanska cesta bi se sedaj lahko pomaknil bolj na zunanji rob mesta in bi bilo dovolj, če bi ta cesta ohranila svoj naziv le od križišča pri Ferliču pa do Bršljina. Kolikor je te ceste na starem zgodovinskem območju Novega mesta, to je od trga do Vrat, bi lahko imela svojo poseben naziv. Vrata se mi namreč zde takta zarez, da bi bilo posebno ime za ta del upravičeno. Saj se n. pr. tudi v Ljubljani Gradščice nadaljuje v Šelenburgovi ulici do križišča pri pošti, od tam pa nosi ime Tyrševa cesta.

Tudi križišče pri Ferliču je že sedaj in bo v bodoče z ureditvijo tega mestnega dela postalo tako značilna ločnica, da ima cesta med Vrat in tem križiščem lahko samostojno ime.

Ista stvar je z Zagrebško cesto, ki se sedaj začneja v Kandiji na križišču pred mostom in poteka vse do Zabijske vasi. Tudi tu bi po mojem mnenju Zagrebška cesta lahko ohranila svoje sedanje ime le od odcepa Karlovske ceste v Zabijski vasi. Tako bi od najznačilnejšega mesta ceste v tem predelu, to je tam, kjer se cepi Karlovska cesta, lahko tudi sedanja Zagrebška cesta šele začela nositi svoje ime. Na ta način dobimo ob glavni prometni žili Novega mesta, ki vodi iz epodnje krške doline skozi Novo mesto in dalje proti Ljubljani, trije ulice oziroma cest, ki bi lahko dobile nove nazive. Po sedanjosti Zagrebški cesti so n. pr. ob osovoboditvi korakale v Novo mesto brigade Jugoslovanske armade. Zato bi predlagal, da bi cesta od razcepa v Zabijski vasi pa do mostu nosila naziv Cesta Jugoslovanske armade. Glavni trg naj bi ohranil svoje sedanje ime, Ljubljanska cesta od trga pa do Vrat pa naj bi dobila ime po pesniku Francetu Prešernu ali pa naj bi se imenovala Partizanska cesta. V primeru, da bi jo imenovali po Prešernu, naj bi njen podaljšek od Vrat do Ferliča nosil drugo predlagano ime.

Nekdanji Kapucinski trg s Kettejevimi

parkom je danes popolnoma spremenil svoje lice. Preko njega je projektirana in že v grobem izdelana sroka cesta, ki naj se menda nadaljuje preko bodočega mostu v obvojni cesti, po kateri naj bi se, ko bo zgrajena, razvijal tranzitni promet. Čeprav je ta trg danes precej razbit, bi ga bilo vendar možno z neprevelikimi stroški urediti tako, da bi bil podoben trgu, na katerem bi stalo že danes zgrajeno veliko poslopje vojaškega poveljstva. Zato bi bilo morda čisto umestno, če bi ta trg nazivali po voditelju vsega osebovinskega gibanja jugoslovanskih narodov in vrhovnemu komandantu JA maršalu Titu. Trg bi po preureditvi bil tudi primeren, da bi dobil ustrezen spomenik.

Mlad na polaga račune 6-mesečnega tekmovanja

Na šest 22. decembra in desete obletnice 'sveta bitja' izšel iz tiskarne os. v. p. 'Dolenjski list' 36.174/51. S tem je staro poslopje Križatije delno varstva naše ljudske kulturne spomenike. Varstvo nad njim pripada po veljavnih predpisih Mestnemu ljudskemu odboru v Novem mestu.

Markateri Novomeščan se morda sprašuje, čemu je bilo potrebno za to staro in v vojni in po vojni dosti poškodovano poslopje izdati takšno odločbo. Da bo javnost obveščena o razlogih in namenih te zaščitne odločbe, je treba poudariti predvsem to: Križatija je kot stavba eno izmed redkih zidanih novomeških spomenikov, ki s svojimi početkom še in danes ohranjajo spomin na nekdanje glavne pionirje pomembnih tendenc, temveč zato, da jo kot stavebnik spomenik 16. stoletja ohranimo za sedanje kulturne potrebe Novega mesta, katerim poslopje Križatije popolnoma ustreza. V njej si bo namreč novomeška študentska knjižnica praznila svoj novi dom. Tako bo obnovljeno poslopje Križatije, ki je bilo sezidano v času, ko se je rodila prva slovenska knjiga, kot študentska knjižnica živelo dalje in hranilo v sebi zaklade duha, ki jih je v sebi nakopičila naša in tuja leposlovnja in znanstvena knjiga ter jih ohranjala še poznim potomcem.

Zakaj je Križatija zaščitena?

Svet vlada LRS za prosveto in kulturo je dne 30. avgusta 1951 izdal odločbo o zavarovanju Križatije v Novem mestu (Uradni list LRS št. 36.174/51). S tem je staro poslopje Križatije delno varstva naše ljudske kulturne spomenike. Varstvo nad njim pripada po veljavnih predpisih Mestnemu ljudskemu odboru v Novem mestu.

Markateri Novomeščan se morda sprašuje, čemu je bilo potrebno za to staro in v vojni in po vojni dosti poškodovano poslopje izdati takšno odločbo. Da bo javnost obveščena o razlogih in namenih te zaščitne odločbe, je treba poudariti predvsem to: Križatija je kot stavba eno izmed redkih zidanih novomeških spomenikov, ki s svojimi početkom še in danes ohranjajo spomin na nekdanje glavne pionirje pomembnih tendenc, temveč zato, da jo kot stavebnik spomenik 16. stoletja ohranimo za sedanje kulturne potrebe Novega mesta, katerim poslopje Križatije popolnoma ustreza. V njej si bo namreč novomeška študentska knjižnica praznila svoj novi dom. Tako bo obnovljeno poslopje Križatije, ki je bilo sezidano v času, ko se je rodila prva slovenska knjiga, kot študentska knjižnica živelo dalje in hranilo v sebi zaklade duha, ki jih je v sebi nakopičila naša in tuja leposlovnja in znanstvena knjiga ter jih ohranjala še poznim potomcem.

Mislite, da je bil Žužemberk živahan samo med vojno, ko so na njem pokale puške, streljane, topovi, nad njim pa dan za dnem hneli kmetovski in stari namaj svoj bioglaslov? Tudi zdaj smo živahni in razgibani zlasti na prosvetni in kulturni tem malo govorimo. Da bi le malo priložnosti oni ne vembrski večer obenuhu zboru našega kulturno-prosvetnega društva!

Po besedah predsednika o namenu in pomenu stalnega izobraževanja zlasti za mlade ljudi, ki naj v svojem mladostnem letu stremijo za dobrim in lepim, po poročilih uprave in referentov odsekov se je razvila sproščena in obširna diskusija — pravi, praveci prosvetni parlament, ki je zajel vse krajevne kulturno-prosvetne potrebe.

Veliko je bilo govora o pevskem odseku, ki je pridobil v preteklem mesecu moškemu zboru 28 deklet, ki bodo zbor in pevstvo močno pomladile in poživile. V tisti sobotni večer pa bo po naših vaseh in trških ulicah zadonela zopet lepa slovenska pesem, ki jo že nekaj let tako pogrešamo.

Pevel, le naprej in ne ostanite sredi poti! radi vas bodo poslušali doma in drugod!

Dramatski odsek — odrasli in pionirski — sta lani dobro opravila svojo nalogo. Za letošnji prvi nastop pa so že nastudirali ljudsko igro »Stari in mladi«, dljaki nižje gimnazije pa se z Golivo štiriindvajset »Jurček« pripravljajo, da bodo malim Čebančkom napravili veselje za Novaltoletno jeklo. Še več stvari imajo pripravljeneh v letošnji sezoni, pa se ne izdajo!

V Ljudski knjižnici je vsako nedeljo bolj ali manj živahno; izposojevalcev je vedno več, da vsaki kr knjig znanje. Po leposlovnih delih naših starejših pisateljev je posebno povpraševanje.

Z Izvolitvijo dosedanjega odbora so dali člani priznanje njegovemu dosedanjemu delu in prizadevanju.

Področje našega prosvetnega doma je KLO v letošnji sezoni lepo prebilo in osnažilo. Zal, ne moremo vzdržati v njej pravica redke, ker je dvorana pribežališče za vse ustanke in organizacije; največ pa trpi v času logorovanja zolenec predvojske vzgoje. Ob takih prilikah pogrešamo bolj trdnega in energičnega vodstva, ki bi znal v mladi razporenosti vskladiti primerno disciplinno in vedenje.

Naklonjenost domačega ljudskega odbora do prosvetnega dela tudi sicer vedno ostaja. Rad pomagata, kadar je more, pa naj bo to pri šoli ali ljudski prosveti. Tudi »Jeklas« je s 24 m. platna za kulise dobro odrezala. Teško je le, ker za kulise ni nobene šrambe; poleg odra bi nujno potrebovali primerno sobo, da ne bi bile kulise izpostavljene preprostim nezagodam.

»Dan republike« smo dostojno proslavili. Na predvečer so Žužemberčani dvorano prav naprtili zvečal glasovi pomlajenega pevškega zbora, rajalne in ritmične vaje, vmes dvopevi, recitacije in slovenski ples so njihova včasih že zastala arca kar privzdignili.

Gospodinjstvo kuharski tečaj se je tudi začel. 34 mladih deklet, ki so svet naših vseh in polne življenja, se vrli v dveh izmenah že dondole po prostorih šolske kuhinje. Med njimi pa so naše tovar. Marija Kavšek, ki dekletom iz svojega obseznega znanja in bogate prakse daje ono, kar bodo bodoče gospodnje potrebovale, da bo led za družino čim okusnejša in izdatnejša. Popoldne pa jim domači prosvetni delavci nudijo v predavanjih še drugo teoretično snov, ki jih zadržuje.

Da ne bo vmesnih vrzeli, bo poskrbela še večerna gimnazija. Morda se bo kdo dobil, ki bo poročil, kako bo vse to raslo, evetelo in končno rodilo! F. Mervar

V ČRMOŠNJICAH POD GORJANCI so v nedeljo izvolili nov odbor OF

»Kaj takega nisem pričakoval!« je dejal tovariš Jože Udovc, odbornik KLO v nedeljo po volitvah, ko je zvedel, kako so volili v Črmošnjicah. Pravijo, da so Črmošnjičani hudi in da je junak, kdor jim je kos. O njih pa je treba misliti drugače: treba je Črmošnjičane poznati kot jih poznajo tisti, ki so vedno med njimi.

Sončno nedeljsko jutro je pozdravilo trobojko na Pavličevi hiši. Starejši moške so na razpuzji eredi vasi razpravljali o volitvah, mladina pa je že ugibala o uspehu. Ob določenem času so se pionirji razkropili po vasi in obvestili ljudi, ki so se mudili pri živini, da bomo začeli sestanke. Na volitve so bili ljudje dobro pripravljeni, živahno so se oglašali, postavljali razna vprašanja in predloge. Sestanek je minil točno tako kot je bil zahtan na dnevnem redu in v najlepšem redu in v najlepšem razpoloženju. Poleg starejšega, zrelega moža, ki ve, kaj hoče, je sedel še neizkušeni mladinec s pripravljeno za delo v bleščetih očeh. Od 56 članov Osobodilne fronte jih je volilo 53. Kaj pravite k temu?

Vsa čast gre Rezki Vovk, ki je okusno in res bogato okrasila sobo, kjer so bile volitve. Človek je s prijetnim občutkom stopil v prijazno sobo Spehkove Rezke, se ozrl z zadovoljstvom na belo pregrnjeno mizo in na šopek svežih jenskih cvetic na njej.

Volitve so končane. Vrli mladinec Stanko Renuša, invalid, bodoči predsednik vaškega odbora OF, je bil deležen prijetnih čestitk in toplega občutka, da ga ima vsa vasa rada in mu zaupa.

Tudi Alojz Gazvoda, Brinjevec, ni verjel, da ga sovašiči tako cenijo. To spoštovanje pa tudi zasluži, saj je povsod

prvi, bodisi na prostovoljnem delu pri šoli, kjer je naredil največ ur, ali pa drugod pri javnih delih.

Črmošnjičani dobro vedo, komu lahko zaupajo. F. N.

Vedno širši razmah izvenšolskega udejstvovanja prosvetnih delavcev

Da pregledajo uspehe svojega izvenšolskega dela od zadnjega obnežnega zbora in se pogovore o nadaljnjem delu, so se v soboto 8. decembra sestali prosvetni delavci novomeškega sektorja Okrajnega učiteljskega društva v prostorih novomeške osnovne šole. Po političnem referatu tov. Rodičeve je članstvo v diskusiji sklenilo, da bo na podelitvi organiziralo za 10. december posebno proslavo o Deklaraciji človečanskih pravic, poleg tega pa tudi tolačilno ljudstvo izpuštevje Stepinca. Profesor učiteljskega tova. Andoljšek je nato podal referat o delu učitelja na vadieti. Pokazal je, koliko je treba še govoriti o dobrih prijemih pri pouku. Nekateri naši praktiki so podali prav zanimive primere iz lastne prakse in dopolnili dobro podan referat. Prvič so se udeležili zborovanja tudi dijakinja IV. letnika našega učiteljskega, ki so z zanimanjem sledile referatom in sodelovale tudi v diskusiji. Te pred šolsko mladino, bi morale bolj pogosto obiskovati tudi isind. društvene sestanke, da se tako spoznajo s problematiko in delom prosvetnega delavca.

Članstvo je nato izbralo sektorsko vodstvo s tovarištemi Mileno Jurček, Sonjo Rodič in Zoro Maren, potem pa so dosedajni sekretarji osem skupin podali prav zanimive podatke svojega izvenšolskega in društvenega dela. Po večini se vse skupine sestajajo k rednemu študiju vsakih 14 dni, razen grupe Birna vas, ki se bo razdelila v dve grupi in bo ena sodelovala pri novomeški.

Iz poročil sekretarjev smo izvedeli, da so prosvetni delavci na tem sektorju povsod iniciatorji in voditelji raznih izobraževalnih tečajev. Po vseh krajih so sodelovali tudi

pri proslavah 23. novembra, sedaj pa se pripravljajo na praznik JA in na Novaltoletno jeklo. Posebno veselje smo bili poročili, da so letos prvič v Novem mestu pripravili praznik svoj novi dom. Tako bo obnovljeno poslopje Križatije, ki je bilo sezidano v času, ko se je rodila prva slovenska knjiga, kot študentska knjižnica živelo dalje in hranilo v sebi zaklade duha, ki jih je v sebi nakopičila naša in tuja leposlovnja in znanstvena knjiga ter jih ohranjala še poznim potomcem.

Po predavanju, ki ga je imel pisec teh vrstic o vlogi pionirske organizacije in o pomoči naši mladini, v katerem je nastal prvotni prijem obliki dela z mladino in pionirji, se je članstvo pogovorilo o pripravah za Novaltoletno jeklo. Pionirji v Novem mestu bodo kmalu imeli svoje lutkovno gledališče na osnovni šoli v Novem mestu, ki bo odprto, kot pravijo, že do praznika JA. Iz Mirne peči in Stojnje so povedali, da otroci poslušajo šolske radijske ure in druge pionirske oddaje. Zato je bil sprejet sklep, da bomo z njimi začeli povsod tam, kjer imajo šola radijske sprejemnike.

Za praznik JA so sklenili, da bodo na šoli povabili zastopnike JA in jim za ta dan priredili proslavo in program pionirski. S tem se jim bodo zahvalili in jim čestitali k njihovem prazniku. V Novem mestu bodo ta praznik proslavili še posebno svečano. Pionirji in ostala šolska mladina bo naša Armadi priredila posebno akademijo.

Marijan Tratar

Učitelji šentjernejskega okoliša so zborovali

4. decembra se je zbralo v St. Jerneju učiteljsko in šmarjetno. Dobra cerkva, Cadraž, Šentjernejski, Dobrava, Sv. Jernejski, Orebovice in St. Jernejski 36 jih je bilo od 52. Politični pregled nam je podal tov. Zamjaki in apeliral na učiteljsko, naj nadaljuje po začrtani poti lastne prevzoje in izobraževanje mladih; govoril je nadalje o ukrepih vlade za znižanje cen in ureditev plač pri delu in kvalifikaciji. Tovariški Arnel Marjani je podal izvešček iz referata Gustava Silaha »Značilnosti in pogoji kvalitativnega pouka«. Referat je sprožil zelo živahen razgovor, v katerem smo slišali številne primere iz učiteljske prakse. Tov. dr. Julije Saje nam je poljudno predaval o epidemičnih izbranih, ki se pojavljata tudi v naših krajih, o njih znakih in posledicah. Objubil nam je, da bo še prišel med nas kadar bomo le želeli. Vode grup so v svojih poročilih povedali mnogo lepega o delu učiteljskega. Povsod je opaziti živahno razgibanost pri izvenšolskem delu, povsod so ustanovljeni gospodinjstva tečaj. Skoecjan ima 37 udeleženk, Šmarjeta 25, Orebovice 17, v Beli cerkvi se je pripravilo več število, v St. Jerneju jih je kar 40. Šmarjeta ima svoj fotoklub. Z sedaj se pripravljajo na Novaltoletno jeklo in proslavo JA. Izmed sklepov naj navedem: sodelovanje pri obnih zbiorih OF in podpore dvema dijakoma iz fonda za patro-

Metlika v novi sezoni

KUD »Engelbert Gangl« je pričelo s svojim delom. Igralci so dvakrat nastopili v »Učiteljski« v režiji tov. Sveticja. Z izvajanjem so bili gledalci zelo zadovoljni. V proslavo državnega praznika smo imeli na predvečer lepo proslavo, pri kateri so sodelovali lektorji, recitatorji in orkester. Za proslavo je bil uporabljen scenarij književnika tov. Zupanca.

V času prazničnih dni so imeli odborniki KLO družabni večer pri katerem je sodeloval tudi godbeni orkester pod vodstvom tov. Mlečiča. Naraščajo sestavljajo pionirji in mladinci od 8 do 17 let. Nastop je pokazal vse pedagoške sposobnosti dirigenta. V kratkem času, polnem napora, je tov. Silvo pripravil mlade godbenike za nastopanje. Kratkotrajno in veselo so odigrali več komadov, za kar so jim bili navzoči zelo hvaležni. Malokje ima odbor kot celota priliko odigrati sodbov kulturno-prosvetnega dela. Upamo da bo ta večer povezal ljudsko oblast s kulturno-prosvetnim društvom, ter da bodo odborniki na svojih sledih vsestransko podprli stremjenja prosvetnih delavcev, predvsem godbenikov.

Gradbenemu naraščanju in njegovemu dirigentu iskreno čestitamo ter želimo, da naše najmlajše čimprej slišimo tudi na javnem nastopu. Šl.

Predstava »Navadnega človeka« v Gradcu

V nedeljo 2. decembra je dramska sekcija KUD »Oton Zupančič« v Gradcu otvorila sezono z Nusičevim komedijo »Navaden človek«. Zanimanje za predstavo je bilo veliko, saj so ljudje popolnoma napolnili dvorano. Igralci so vložili v študij precej truda in to jim je bilo poljubno, saj so dobili prav tople priznanje občinstva. Prav vsi igralci so se zares nujali v svoje vloge in se trudili, da so nam predstaviteli pravo Nusičevu osebo. Posebno je presenetila Stipenčičeva Marija v vlogi Zorke. Čeprav je nastopila prvič v večji vlogi, je bilo njeno predvajanje dobro, posebno še v prvem dejanju.

V ostalih ženskih vlogah so bile premla vina različne, čeprav so si v večini vse malo podobne. Jasno je bilo, da ni manjkalo razlik: Marija — skromna in skrbna, skoraj preveč skrbna, ko noče tako na vrat na nos ženiti hčer; Zofija — privlačna, pripravljena reševati vse samo z ljubeznivostjo; Persa — dobra čeprav košata trgovčeva hčer. Tudi moške vloge so bile dobro nastudirane, bile pa niso niti nemanjkivosti. Arnel, n. dr. odbral do komca in hča hča in glasu. Dušan bi moral pokazati nekoliko več iznajdljivosti in sprtnosti v prizorih, ko rešuje Damjanoviča. Zorko pa bi bil moral biti nekoliko bolj sanjav in nepraktičen. Vseših je tudi nekoliko zanadal v patos.

Na splošno pa je prireditev lepo uspela in lahko igralcem, posebno pa še režiserju Julijetu čestitamo k temu uspehu in jih prosimo, da se nam bi zopet kmalu predstavili na odskih deskah. P. F.

Kulturni delež Bele krajine (OB STIRISTOLETNICI SLOVENSKE KNJIGE)

Metličan je bil tudi slikar Filip Frölich (1826—1869), ki se je na dunajski akademiji ukvarjal s historičnim slikarstvom poučeval risanje na ljubljanski realki in v Ljubljani tudi umrl. Večina njegovih del je ostala v tujini.

V metliškem mestu se je naselil podobar in slikar Jernej Jereb (1838—1929), doma z Vrha pri Zirch S svojimi deli je okrasil lepo število farnih in podružničnih cerkva v Beli krajini, na Dolenjskem in Hrvaškem. Vsi trije njegovi sinovi, Jernej (1877 — umrl v Ameriki neznano kdaj in kje), Rafael (1891—1916) in Vencenc (1900—1951) so se izučili v njegovi obrti in pri njem je dobil tudi prvi pouk Alojzij Gangl.

V Metliki se je očetu zdravniku rodil tudi Anton Laschan v tuz Moorland (1811—1897), politični uradnik in nemško-kranjski literat. Bil je Prešernov prijatelj in mu je ta ob njegovem odhodu v Novo mesto posvetil značilnih distih, v katerem mu kliče, naj bo bratrotelj zati-ranih Dolenjcev.

Z Zvirkojevca vrha v neposredni metliški okolici je doma Ivan Molek (roj. l. 1882), ki je že l. 1909 odšel v Ameriko, postal tam organizator naprednega delavskega gibanja in urednik listov »Glasnik«, »Proletarica« in »Prosvete«. Pisal je pesmi, kratke povesti, v katerih je močno poudarjal marksistični svetovni nazor.

Iz Rosalnic pri Metliki je bil doma Davorin Nemančič (1850—1929), šolnik in

jezikoslovec. Na Dunaju je bil Miklošičev učence in je med drugim objavil zanimivo študijo o akcentu v čakavskem narečju. Služboval je v Gorici in Pazinu, bil ravnatelj sarajevske velike gimnazije in nadzornik za srednje šole v Bosni in Hercegovini. Umrl je v Zagrebu.

Škrilje pri Podzemlju so dale profesorja Matija Tomca (roj. 1899), priznanega folklornega glasbenika in komponista; ožji domovini poznanega zlasti po harmonizaciji belokranjskih ljudskih pesmi, ki jih je leta 1948 izdal v pesmarici »Igraj kolce«. Za to delo je bil nagrajen s Prešernovo nagrado.

V Grbljah pri Podzemlju stoji rojstni dom univ. prof. dr. Nika Zupančič (roj. l. 1876), bivšega ministra ter člana Jugoslovanskega odbora v Londonu (1915—1919) in pozneje ravnatelja Etnografskega muzeja v Ljubljani. Bil je tudi urednik dunajkega »Juga« (1901), »Etnologa« (1926—1941) in je napisal zajeto število razprav s področja slovenske in južno-slovenske folklore in etnografije. Lani je izdal zanimivo »Nastrižno kumstvo v Beli krajini«, ki kaže vso prožnoost Zupančičevega peresa. — Njegova mati Katarina Zupančič (1855—1921) je zbrala dokaj narodnih pesmi, pregovorov, vraž in rekov, ki so izšli leta 1939 pod naslovom »Šopek poljskih cvetic iz Gribelj na Belokranjskem«.

V Adlešičih ob Kolpi se je rodil Jurij Grabrijan (1800—1882), pisatelj in politik,

duhovnik in kasnejši vipavski dekan. Bil je Prešernov sošolec, sam je pisal pesmi, kasneje prevajal iz nemščine in češčine in bil v zrelih letih kot deželni poslanec vnet zagovornik narodnih pravic.

V Adlešičih je stekla zibel tudi slikarju Josipu Germu (1869—1950), ki je naslikal mnogo portretov, kraj in cer-

elovek kot odličen portretist. Umrl je v avstrijskem Gradcu in je tam tudi pokopan.

V Gradcu se je rodil tudi časnikar Milan Plut (1881—1925), pred prvo svetovno vojno vnet borec za Jugoslavijo, sotrudnik raznih slovenskih, hrvaških in erbskih časnikov in časopisov. Med drugim je opisal svoje doživljanje kot poročevalec v prvi balkanski vojni. Leta 1905 eta skupaj z Matelom Zrpaničem iz Gribelj izdajala in urejala v Beogradu v latinici pisan informacijski list »Jugoslovenska korespondencija«.

Z bližnje Krupe je doma Janko Lavrin (r. 1887), esecist, prevajalec in profesor za ruski jezik in literaturo na univerzi v Nottinghamu v Angliji, kjer deluje še danes.

V Semiču stoji rojstni dom dr. Franca Derganca (1877—1939), nekdanjega primarija kirurg oddelka ljubljanske bolnišnice in lastnika sanatorija Emona v Ljubljani. V mladih letih je objavil v naših revijah pesmi in proze ter pričel kot visokoletec na Dunaju leta 1901 z Nikom Zupančičem izdajati kulturnopolitično revijo »Jug«. Bil je znan filozofski pisatelj, v hrvaškem, nemškem in domačem časopisu pa je objavil precej etrokovnih in poljudnostrokovnih zdravniških spisov.

Semičan je bil šolnik Davorin Judič (1860—1922), pisec raznih pedagoških in informativnih člankov v »Učiteljskem tovarišu« in »Popotniku«.

Tu ima svoj dom tudi mladi književnik Lojze Kraker (roj. 1926).

V Štrekljencu blizu Semiča se je rodil prezgodaj umrlj pesnik in pisatelj Lojze Golobič.

V Črnomlju, današnjem središču Bele krajine, je bil rojen pesnik in pisatelj Miran Jarc (1900 do 1942). Med drugim je napisal pesniški zbirki »Človek in noč«, »Novembre« pesmi, roman »Novo mesto«, v revijah pa so izšle nekatere njegove drame. Med narodnoosvobodilno borbo se je pridružil partizanom in padel v veliki ofenzivi poleti 1942 na Rogu.

Pravniki dr. Martin Malnerič (r. 1885) je doma prav tako iz Črnomlja. Njegovo knjižno delovanje je precej mnogovrstno in so ga zanimala vprašanja pravne vede, književnosti, zgodovine in narodopisja. V samozaložbi je 1925 izdal »Tobolček«, knjižni almanah Bele krajine, kjer je zbrana bibliografija o Beli krajini in pisčih, ki so karkoli pisali o njej. Delo je, kljub nekaterim pomanjkljivostim, sestavljeno z velikim prizadevanjem in bo, dokler se ne izpopolni, še precej časa za neseljiv kašpot po virih materialnega, socialnega in duhovnega življenja Bele krajine.

Tudi pisatelj Matija Malešič (1891—1940) je bil Črnomljec. Po dovršenih pravnih študijah je služboval v upravni službi po različnih krajih in umrl kot okrajni glavar v Škofji Loki. Njegova dela: »Kruh« (1928), s katerim je odkril Prekmurje, »Živa voda«, »Izobčenci«, »Skrlatno nebo na vzhodu in zahodu« in »V zelenem polju roža« ga kažejo kot dobrega oblikovalca kljub razvečenosti in gostobesednosti v nekaterih zgodbah.

